Št. 254 Poštnina plačana v gotovini (Tassa corrisposta con la posta) V Trstu, v četrtek 23. oktobra 1924. Posamezna številka 20 cent. Letnik XLIX

Izhaja, izvzemši pondeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Odgovorni urednik: Dr. L. Bercè. — Lastnik tiskarne Edinost. — Tisk tiskarne Edinost. Naročnina znaša za mesec L 7.—, 3 mesece L 21.—, pol leta L 32.— in celo leto L 60.— Za inozemstvo mesečno 5 lir več. Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L 2. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Veliki oktobrski dnevi

Stara Avstrija se je pričela rušiti že v septembru leta 1918., v času, ko je z neminljivo slavo ovenčana srbska vojska z junaško legijo jugoslovenskih dobrovoljcev prebila železno solunsko fronto. Bolgari in Nemci so taborili na planinah, višjih od naše Učke in Snežnika. Tu je bilo zbrano najnovejše in najstrašnejše orožje za ubijanje in razdevanje. Zdelo se je izključeno, da bi katerakoli vojska mogla prebiti to železno gorsko verigo, ki je neprestano sipala najhujši ogenj, kakor iz kakega vulkana.

Ali ni je menda na svetu planine — pa naj bo še tako utrjena — ki bi je ne bi zavzela vojska, ki ima pred seboj cilj: rešitev bratov in domovine. Z nezaslišano srčnostjo in hrabrostjo so se vrgli Srbi in jugoslovenski legijonarji na tiste gorske zapreke, prodrli skozi nje na sever ter so, goneč Nemce in Bolgare pred seboj, naperjali svoje strele proti srcu habsburškega cesarstva in ga smrtno zadeli.

To vojsko je vodil general, katerega ime ostane za vse čase zabeleženo v zgodovini sveta. To je vojvoda Stepanović — «železen človek», kakor ga imenujejo Francozi še danes. Pot, ki jo je prehodil s svojo junaško vojsko v malo dneh, ostane neizbrisen primer, kaj zmore junak, če ga vodi ljubezen do podjarmljenih bratov in do domovine.

Svet se ni še prav zavedal tega velikega čina in že je počil glas, da je Bolgarska kapitulirala. S tem se je — kakor se je izrazil cesar Viljem — končala tudi velika vojna v popolno korist zaveznikov.

Na to so tudi Slovani v Avstro-Ogrski povzdignili glavo. Že pred bolgarsko kapitulacijo so se razni «Narodni sveti» v Pragi in na slovanskem jugu pripravljali na ono, kar je po sodbi vseh tistih, ki so verovali, moralo priti. Praga in Zagreb sta bila v neprestani zvezi z njimi, ki so bili že poprej pobegnili črez mejo. Po velikih dogodkih na Balkanu, v mesecu oktobru, so začeli Narodni sveti živahnejše in odločnejše delovati, da v notranjosti presečejo vse tiste niti, ki so staro državo še držale pri življenju, ter so s tem onemogočili vsak poizkus, da bi se Avstrija rešila v zadnjem hipu.

Do velike zmage na solunski fronti je bilo namreč še ljudi v Parizu in v Londonu, ki so mislili, da bi se Avstrija mogla vendar kako ohraniti. Južnim Slovanom, Hrvatom in Slovencem, so ponujali nekako avtonomijo, toda — seveda — pod okriljem stare Avstrije. Ko pa se je raznesel glas o junaštvu Jugoslovenov iz Avstrije na solunski fronti, in kako so tisti, ki so ostali doma, delovali na tem, da se Avstrija zruši, so tudi Angleži spremenili svoje mnenje ter privolili, da se Hrvatom in Slovencem podeli svoboda — kakor je bilo že določeno na Krfu — v zajednici s Srbi.

Med tem je Avstrija prosila za mir. Minister za vnanje stvari Andrassy je poizkušal, ali ne bi imel sreče pri Wilsonu, da bi rešil, kar bi se še dalo rešiti. Toda Wilson je postal vedno bolj neizprosen: Čehi, Poljaki in Jugosloveni morajo dobiti popolno svobodo!

Prišel je dan 28. oktobra. Glavno mesto češke dežele, Zlata Praga, se je zavilo tega dne vse v narodne zastave. Kaj se je dogodilo? Češki Narodni Vybor (narodni svet) je proglasil tega dne neodvisnost Češke in Slovaške, ki tvorita od tega dne edinstveno državo: republiko Čehoslovaško.

Naslednjega dne, 29. oktobra, se je sestal v Zagrebu hrvatski sabor ter je ob nepopisnem navdušenju naroda sklenil, da se Hrvatska in Slavonija odtrgati od državne zveze z Madžarsko. Vso oblast je vzel na to v roko zagrebški Narodni svet, ki je odločil, da Hrvatska in Slavonija postaneta skupno s Srbijo in drugimi jugoslovenskimi deželami ena država — kraljevina pod žezlom kraljevske rodbine Karagjorgjevićev.

In tako se je zgodilo tisto, o čemur so skozi toliko let sanjali in pevali najboljši Hrvatje in Srbi, dočim so mnogi slabiči izgubili vero in govorili: nikdar ne pride svoboda na naša vrata!

Slabiči! Kakor da niso vedeli, da se v življenju naroda beseda «nikdar» ne bi smela niti omeniti!

Češki interes za jugoslovenske prilike

V Pragi se osnuje odbor «Jadranske Straže»

PRAGA, 22. Interes češke javnosti in javnosti za jugoslovenske prilike raste čim bolj. Ne omejuje se le na politično in kulturno življenje, temveč se je razširil tudi na vsa poprišča jugoslovenskega udejstvovanja. Tako prinaša «Češke Slovo» vest, da se osnuje v Pragi odbor «Jadranske Straže», ter seznanja svoje bralce s svrho in organizacijo tega jugoslovenskega društva. Obenem toži «Češke Slovo», da je čehoslovaška javnost o tem načrtu z jugoslovenske strani premalo informirana.

V «Narodnih Listyh» opisuje priznani češki organizator sporta dr. R. Pelikán svoje vtise v Jugoslaviji ob priliki obiska čeških nogometašev v Zagrebu in naglaša, da vladajo med Čehi in Jugosloveni prisrčni odnošaji, ki pa jih je treba čimbolj poglobiti. Prišel je čas, ki narekuje, da se preide od slovanstva besed na slovanstvo dela.

General De Bono, poveljnik milice, odstopil

RIM, 22. Poveljnik prostovoljne milice gen. De Bono je poslal ministrskemu predsedniku pismo, v katerem mu naznanja svoj odstop. V pismu pravi, da je vedno delal na to, da bi ostali odnošaji med milico in vojsko prisrčni, dalje da je in mora ostati milica čisto drugačna organizacija, kakor vojska. Mussolini je ostavko sprejel in v pismu pomiril generala, da ne bo milica izgubila svojega značaja in da ostane prostovoljna.

Gen. De Bono je bil za časa umora Matteottija glavni ravnatelj javnega varstva in si je za časa preiskave o umoru nakopal težke obtožbe radi svoje nemarnosti. Opozicija mu je tedaj očitala, da je tedaj pustil morilce na svobodnem. Radi tega se je vrstil napad za napadom na g. generala, dokler ni končno uvidel, da ni več za tako visoko mesto. Vse kaže, da postane gen. De Bono guverner Somalije.

„Mondo" o razmerah pri tržaški bolniški blagajni

Vladni komisarji na obzorju

RIM, 23. Današnji «Mondo» prinaša naslednje poročilo o čudnih razmerah pri tržaški bolniški blagajni: Dve leti sta pretekli, odkar je bila tržaška okrajna bolniška blagajna o priliki političnega pritiska fašistov na javne uprave zasedena. Zavod oskrbuje delavce v slučaju bolezni in nesreče in je bil do tedaj v socijalističnih rokah. Tekom svojega obstanka je nabral precejšnje fonde — po večini iz članskih prispevkov —, vsled česar je imel obširno zdravilniško organizacijo. Kakor rečeno, je postala blagajna fašistovska. Prva posledica je bil neizogibni komisar, ki je vodil zavod skozi leto dni, seveda proti nemalim odškodninam. Istočasno je bil odstranjen ravnatelj in povabljen pred sodnijo, kar je stalo bolniško blagajno par deset tisoč lir na leto, ker mu je bil odobren v slučaju nezakonitega odpusta letni dohodek odgovarjajoč njegovi delovni pogodbi.

Pred par tedni pa so se razširile še druge novice. Upravni odbor je izplačal po fašistovski metodi iz premoženja bolniške blagajne deset tisoč lir vdovi on. Casalinija (ki je bil umorjen v Rimu), čeprav prepovedujejo zavodove določbe vsako slično izplačilo. Prefektura pa, ki bi morala kot nadzorovalno oblastvo opozoriti odbor na nezakonitost omenjenega postopanja, je ta korak odobrila.

V zadnjih dneh pa je prišlo do resnega nasprotstva pri fašistih šamih. Upravni odbor, v katerem sedijo samoobsebi umevno sami fašisti, je namreč brez predsednika, ker je ta odstopil. Fašistovski direktorij si je izbral svojega kandidata v osebi nekega Zuccherija, bolniškega uslužbenca, katerega bi moral upravni odbor na povelje vodstva izvoliti predsednikom bolniške blagajne. Toda večina odbornikov se je temu povelju uprla; nekateri so se glasovanju odtegnili, drugi pa so volili lastnega kandidata. Vendar je bil bolniški uslužbenec izvoljen s petimi glasovi. Glasoval pa je tudi sam, seveda zase. Vsled očividne nepokornosti je fašistovsko vodstvo kaznovalo krivce z izključitvijo iz stranke.

Zadeva postane polagoma vsled demisije sedmih odbornikov še bolj zamotana. Razpor se širi tudi med ostalimi fašisti. Ker je eden izmed izključenih obenem občinski svetnik, se je zbrala fašistovska večina pod predsedstvom župana sen. Pitacco k seji in se je proglasila solidarno z izključenim tovarišem.

Potrebno je, da ugotovimo, da se je razpor zanesel iz bolniške blagajne v občinski svet. Prizadeti pričakujejo posredovanje višjih činiteljev.

Medtem je upravni odbor bolniške blagajne v anormalnem položaju. Na obzorju se pojavlja vladni komisar; z druge strani pa bo solidarnemu postopanju s črtanim tovarišem napram fašistovskemu vodstvu — proti kateremu je indirektno nastopil sen. Pitacco z ostalim občinskim zastopstvom — sledil najbrže konec občinske uprave, ki bo privedel do vladnega komisarja, o katerem se že delj časa govoriči.

Prestolonaslednik se vrača iz študijskega potovanja po Ameriki

SPEZIA, 22. Točno ob 15. uri sta prispeli križarki «S. Giorgio» in «S. Marco». Na krovu «S. Giorgio» se je nahajal prestolonaslednik Umbert, ki se vrača iz študijskega potovanja po Ameriki. Ladjam so šli naproti 2 torpedovki in 5 pomorskih letal. Mesto je v zastavah.

Stavka delavcev tovarn «Alfa-Romeo» in «Caproni»

MILAN, 22. Spor radi mezd med delavci in ravnateljstvom tovarne avtomobilov «Alfa-Romeo» ni še poravnan. Ravnateljstvo tovarne je sklenilo, da ostane tovarna zaprta, dokler ne pride do popolnega sporazuma. Delavci, ki so danes zjutraj čitali na tablicah pri vratih tovarne tozadevno sporočilo, so se zbrali v velikem številu — približno 1800 — pred tovarno, vendar pa ni prišlo do nikakih izgredov.

Tudi delavci v tovarni «Caproni», 500 po številu, stavkajo že dva dni po eno uro dnevno, ker so nasprotni apliciranju fašistovskega konkordata.

Stavka mlinarjev in testeninarjev v Rimu.

RIM, 22. Že pred dvema mesecema so testeninarski delavci in mlinarji, ki po veliki večini niso vpisani ne v socijalistično ne v fašistovsko delavsko zbornico, predložili delodajalcem spomenico za sprejem nove delovne pogodbe. Ker pa delodajalci niso hoteli razpravljati o novi delovni pogodbi, so delavci sklenili 24-urno stavko. Kljub temu, da se je vodstvo fašistovske delavske zbornice izreklo proti stavki, so se danes delavci v mnogih tovarnah testenin in mlinih vzdržali dela; v nekaterih podjetjih je stavka le deloma uspela.

Kriza v Jugoslaviji se vleče dalje

Odgoditev narodne skupščine

BEOGRAD, 22. (Izv.) Vladna kriza se vleče dalje in ni upanja, da se tako hitro reši. Danes se niso napravili nikaki poskusi za rešitev krize, ki se nahaja na isti točki kakor včeraj. Splošno pa prevladuje mnenje, da bo kriza rešena najkasneje do sobote. Federativni blok čaka, kaj bo počela opozicija za razčiščenje položaja. Davidović je pristal na odložitev zasedanja narodne skupščine na kraljevo željo. Pri radikalih se vedno bolj utrjuje prepričanje, da tvori edino Pašić-Pribičevićeva volilna vlada možen izhod iz sedanjega položaja, še posebno, ker je bil sinoči v avdijenci pri kralju Jovanović, ki je kralju svetoval, komu naj poveri sestavo vlade.

Seja narodne skupščine se je danes sicer vršila, toda do volitev finančnega odbora ni prišlo, ker bi se potem bržkone položaj še bolj poslabšal. Potemtakem ostane dosedanji odbor, v katerem imajo opozicijonalci (radikali in samostojni demokrati) večino. Na seji je bil prečitan zapisnik zadnje seje, nakar je predsednik naznanil, da se zasedanje odloži za nedoločen čas. Pred sejo sta se namreč Davidović in Jovanović dogovorila, da se zasedanje odloži, ker ne more poslovati zbornica, ako je vlada v ostavki. Na dnevnem redu prihodnje seje je volitev finančnega odbora.

Boj za nadvlado v radikalni stranki

Iz radikalnih krogov doznavajo, da nameravajo radikali odstraniti sedanjega dvornega ministra Jankovića in postaviti na njegovo mesto Spalajkovića ali Ninčića. Na današnji seji radikalnega kluba je prišlo do ostrih izpadov nekaterih poslancev proti Ljubi Jovanoviću, češ da je on kriv, da ni poveril kralj Pašiću volilni mandat. Sicer pa stalno narašča število Jovanovićevih pristašev v klubu. Ker ni Jovanović tako nepopustljiv napram vladi, oziroma federativnemu bloku, je to na vsak način razveseljiv pojav v radikalni stranki; kajti na ta način bo mogoče veliko prej priti do sporazuma s Hrvati, ki ga pač vsakdo želi.

Volilna vlada Pašić-Pribičević na vidiku

BEOGRAD, 22. (Izv.) Tekom današnjega popoldne so se zopet vršila posvetovanja na dvoru. V avdijenci so bili Davidović in mnogo drugih politikov, posebno radikalov. Posvetovanja niso imela nikakega konkretnega uspeha; radi tega se je reševanje krize preneslo na jutrišnji dan. Kakor vse kaže, bo imenovana volilna vlada Pašić-Pribičević.

Radić se pripravlja na beg

BEOGRAD, 22. (Izv.) Iz verodostojnega vira se doznava, da je vodja HRSS ponovno stopil v zveze s svojimi angleškimi prijatelji v svrho izmene mišljenj. Toda v tukajšnjih političnih krogih se ta kvak Radića smatra za pripravo bega v Anglijo v slučaju, da bi bila imenovana Pašić-Pribičevićeva vlada.

Težavni položaj jugoslovanske industrije

BEOGRAD, 21. Osrednje vodstvo industrijskih udruženj v Jugoslaviji javlja, da se bo vršil v kratkem v Beogradu izredni setanek vseh industrijalcev kraljestva, na katerem se bo razpravljalo o sedanjem težavnem položaju narodne industrije.

Otvoritev bolgarskega sobranja

SOFIJA, 22. Uradni list objavlja danes kraljevi dekret, ki določa sklicanje sobranja. Otvoritvena seja se vrši 28. t. m.

Minister Kalkov poroča o svojem potovanju

SOFIJA, 22. Minister zunanjih zadev Kalkov je poročal poslancem večine o uspehih svojega poslednjega potovanja po zapadni Evropi.

Narodopisna izložba ruskega severa

MOSKVA, 22. V moskovskem etnografskem muzeju se je otvorila razstava, ki nudi izčrpen pregled življenja in običajev severnih narodov v sovjetski Rusiji.

Trpljenje podeželskih dopisnikov v Rusiji

MOSKVA, 22. Kakor javlja list «Rabočaja Gazeta», preganjajo ruski kmetje podeželske dopisnike komunističnih listov. V poslednjem času so prejeli posebno kijevski delavci od podeželskih dopisnikov številne dopise, v katerih jih prosijo zaščite pred kmečkimi preganjanji. Pred nekoliko dnevi so kmetje v Andrjuševcih pretepli vaškega komunističnega dopisnika Romenjuka ter ga izgnali iz vasi.

Nove Leninove znamke

MOSKVA, 22. Komisarijat pošte in brzojava izda v kratkem nove poštne znamke z umetniško izdelanim portretom Lenina. Razen tega pridejo prihodnji teden v promet serije znamk «Na pomoč Leningradu». Naslov na teh znamkah se bo glasil: «ZSSR Leningradskemu proletarijatu».

Volilna borba na Angleškem

Laburisti onemogočajo volilne sestanke nasprotnikov — MacDonald vabi liberalce

LONDON, 2. Socijalisti so organizirali po več mestih številne skupine, ki imajo nalogo, da onemogočijo volilne sestanke nasprotnikov. Tako je prišlo v nekaterih škotskih volilnih okrajih med zborovanji do nasilnih prizorov. Številne volilne meetinge liberalcev in konservativcev, ki bi se morali vršiti včeraj zvečer v Londonu, so razbili pristaši laburistične stranke.

Liberalci se sklicujejo na zakon o javnem zborovanju, ki je bil izdan za časa sufražetk. Radi tega so oblasti aretirale več motilcev zborovanj. Včeraj je prvi minister MacDonald objavil proglas na liberalce, v katerem pravi, da bi se liberalci lahko združili z laburisti v svrho uresničenja važnih sodobnih nalog, ki morajo biti skupne obem strankam.

Papež Pij XI. se ne boji Francije

PARIZ, 22. Poročila iz Rima pravijo, da vlada v Vatikanu silno vznemirjenje radi cerkvenega vprašanja v Franciji. Čeprav je dal papež mons. Cerettiju tozadevno pomirilna zagotovila, so bili vsi, ki so v zadnjih dneh z njim govorili, osupnjeni po njegovih trdnih namerah, iz katerih je razvidno, da ne bi bil v slučaju potrebe manj energičen od Pija X. Papež je baje sklenil, da bo imenoval v slučaju razpora med Francijo in Vatikanom takoj poslanika za Carigrad in drugega za Kino, kar bi napravilo konec francoskemu protektoratu nad katoličani na bližnjem in daljnem vzhodu.

Francija ne bo imela poslaništva pri Vatikanu

PARIZ, 22. Finančna komisija zbornice je odločila z 20 proti 12 glasovom ustavitev kreditov za vzdrževanje francoskega poslaništva pri Vatikanu.

Francozi izpraznili Karlsruhe in Mannheim

BERLIN, 22. Francoske čete so izpraznile včeraj mesto Karlsruhe in Mannheim. Vojaško poveljništvo, ki je imelo dosedaj svoj sedež v Dortmundu, se je preselilo v Essen. Zapori in vojaško sodišče so bili preloženi v Bochum. Mannheim je bil predan nemškim oblastvom ob 10.15.

Tajno udruženje «Consul» pred sodnim dvorom

BERLIN, 22. Wolffov dopisni urad poroča iz Lipskega: Pred sodiščem za obrambo republike se je pričel proces proti Hoffmannu in njegovim tovarišem, ki so bili člani tajnega udruženja «Consul», katero je vlada razpustila preteklo leto. Kakor pravi obtožnica, je ustanovil omenjeno udruženje Hoffmann maja meseca 1921, da bi zbral okoli sebe ekstremne elemente desnice in posebno bivše častnike, s pomočjo katerih je hotel vreči republiko in postaviti s silo vlado ekstremne desnice. Hoffmann je pri zaslišavanju izrekel željo, da bi govoril o ustanovitvi in o njegovem delovanju med plebiscitom, ki je bil podpisan po versailleski mirovni pogodbi ob priliki razdelitve gornješlezijske premogove kotline med Poljsko in Nemčijo, pri zaprtih durih. Sodni dvor je želji ugodil. Proces bo trajal najbrže tri dni.

Volitve na Norveškem

Nova poslanska zbornica bo imela skoro isto lice kot prejšnja

KRISTJANIJA, 22. Iz najnovejših poročil o volitvah je razvidno, da ne bo posebnih novosti. Prevladuje mnenje, da bodo posamezne stranke zastopane v Storttingu v istem razmerju kakor do sedaj. Vendar se misli, da bodo komunisti zgubili par poslancev.

Otvoritev portugalskega parlamenta 4. novembra

PARIZ, 22. Listi dobivajo iz Lizabone: V političnih krogih se zatrjuje, da bo Tecseira Vomez v par dneh podpisal dekret o sklicanju parlamenta, ki se otvori 4. novembra. Nacijonalisti in demokrati so sklenili dogovor za skupni nastop pri prihodnjih volitvah.

Turki ne spoštujejo Lausanske pogodbe glede zamenjave ljudstev

Nad 3500 Grkov aretiranih

ATENE, 22. Brzojavna agencija iz Aten javlja: Iz zanesljivih virov v Carigradu poročajo, da postaja položaj Grkov, ki so podvrženi zamenjavi, neznosen, ker jim delajo turška oblastva razne sitnosti. Turki zapirajo Grke v masah ne oziraje se na mednarodno komisijo, ki je edina kompetentna pri izvršitvi točk lausanneske pogodbe, ki se tičejo zamenjave ljudstev, čeprav imajo za nekatere aretirance dokaze, da so vpisani in pristojni v Carigrad pred l. 1918., kakor zahteva pogodba.

Več kot 3500 ljudi je bilo na tak način zaprtih v kraju Balouki, ki leži izven carigrajskega ozidja. Mislilo se je sicer za hip, da bode posredovanje mednarodne komisije pomagalo, toda turška oblastva so pričela v zadnjih dneh z zopetnimi aretacijami, vsled česar se bo Grška najbrže zatekla k Društvu narodov.

Prihod Zaglul paše v Kairo

KAIRO, 22. Zaglul paša je prispel semkaj ob 14.30. Mnogoštevilna množica ga je burno pozdravljala.

Senator Nunzio Aula umrl

TRAPANI, 22. Tu je umrl inž. Nunzio Aula, ki je bil državni senator.

Primo de Rivera je prepričan, da bo premagal riffanske vstaše

PARIZ, 22. Po poročilu poročevalca «Journala», ki je imel kratek pogovor z generalom Primo de Rivera, ne pomeni izpraznitev nekaterih prednjih postojank v španskem Maroku popolno zapustitev pokrajine, kakor so nekateri hoteli znati, ker izvira omenjena delna izpraznitev le vsled male napake nižjih častnikov. Nemogoče nam je — je poudaril general — stvoriti z Abdel Rinom dogovor ali pa pripoznati riffansko državo. Trdno smo odločeni zmagati v tem boju in zmagali bodemo.

Meščanska vojna na Kitajskem

Ojačenje sovjetskih posadk v Sibiriji

PARIZ, 22. Boj za posest Shanghai Kwana med mandžurskimi in vladnimi četami je stopil v odločilno fazo. General Kjang Tso Lin se umika. Wu Pei Fu, vrhovni poveljnik vladnih čet, zasleduje umikajoče se mandžurske čete.

Kitajskim dogodkom posveča sovjetska vlada največjo pozornost in meni, da je prišel ugoden trenutek za upeljavo sovjetskega režima na Kitajskem. Glasom poročil, ki jih je prejel list «Matin» iz Rige, je sovjetska vlada znatno ojačila vojaške posadke v Sibiriji. Sovjetski poslanik v Pekingu je zaprosil moskovsko vlado, da ojači število boljševiških agentov na Kitajskem.

Kitajski general ustrelil svoja gosta

LONDON, 22. List «Daily Mail» dobiva iz Hong Konga: General Su Fu Kil v Hoiali je povabil na obed dva bogata trgovca, nasprotnika Sun Yan Sena. Po obedu je dal svojim vojakom povelje, da ustrelijo gosta. Trgovcema so bili pred ustrelitvijo odrezani prsti.

Eksplozija na ameriški križarki

4 mrtvi in 13 ranjenih

NEW YORK, 22. Na križarki «Tranton» je eksplodirala iz do sedaj še neznanih vzrokov granata. Štirje mornarji so izgubili življenje, trinajst mornarjev pa je težko ranjenih. Križarka «Trenton» se je ob času nesreče nahajala na strelnih vajah nedaleč od rtiča Virginia.

Prenos trupla poljskega pisatelja Sienkiewicza v domovino

CURIH, 22. Vlak, ki vozi truplo slavnega poljskega pisatelja Sienkiewicza v domovino, je privozil na kolodvor ob 13.10. Pričakovale so ga razne visoke osebnosti. Zastopniki Švice in Poljske so imeli ob tej priliki daljše govore in so položili na rakev krasne vence. Vlak bo nadaljeval pot preko Dunaja.

Bilančno stanje Nemške Avstrije

DUNAJ, 22. Državna bilanca za l. 1925. je bila danes odobrena in izkazuje 10.669 milijard izdatkov in 10.084 milijard dohodkov. Med izdatki je 780 milijard določenih za investicije.

V svojem poročilu o bilančnem stanju je omenil finančni minister, da bi znašali izdatki, ako se bilanca predloži kakor to želi Društvo narodov, 494 milijonov 800 tisoč zlatih kron poleg 50 milijonov zlatih kron za morebitne investicije in da ostaja potemtakem bilanca v mejah višine, ki jo je določil finančni odbor Društva narodov.

K politični krizi v Nemčiji

Volitve 4. maja so se vršile z geslo za ali proti Dawesovemu načrtu. Položaj Nemčije zlasti po zasedbi Porurja je postal navdržen. Strašen padec nemške marke je popolnoma razlastil srednje sloje ter ustvaril četo verižnikov, ki so izkoriščali položaj tako nesramno, da se je bilo resno bati izbruha meščanske vojne. Ker je položaj postajal nevaren za evropski mir sploh, zato so v Parizu in Londonu iskali izhod iz te zagate.

Dawesov reparacijski načrt je začetek nove dobe v politiki povojne Evrope. Tudi nemškim državnikom je bilo jasno, da je sedaj čas zaključiti dobo negotovosti in kljubovanja ter stopiti na gotova tla. Zmagala je torej uvidevnost, toda nemški parlament ni bil sposoben za delo zaradi nesoglasja med zastopniki velikih strank in pa ker je parlament zastarel z ozirom na novi položaj.

Sprejetje ali odklonitev Dawesovega načrta je bila tako važna zadeva, da je bilo treba vpraševati volilce. Srednje stranke so torej šle v volilni boj, da pridobe uvidevno nemško javnost za sprejetje omenjenega načrta. Skrajne stranke pa so šle v volitve z nastprotnim programom.

Za ekstremiste je bila volilna kampanija dobrodošlo sredstvo za širjenje ekstremistične propagande. Komunisti in skrajni nacionalisti (Völkische) so se v tem vprašanju zedinili in ni čuda, da so imeli uspeh. Komunisti so pridobili 62 mandatov, skrajni nacionalci pa okrog 30.

Toda tudi nemški nacionalci so razvili prav hudo propagando proti Dawesovemu načrtu, ki so ga nazivali drugi Versailles. Dobili so preko sto mandatov, kar je bilo veliko preveč za one, ki so želeli, da pride v Nemčiji do toliko zaželjenega miru in gospodarske povzdige. To se je pokazalo posebno tedaj, ko je šlo za to, ali naj parlament sprejme Dawesov načrt po londonskih pogajanjih ali ne.

Sedanja nemška vlada je vlada manjšine, ki je imela podporo socialistov. Toda tudi nemški nacionalci so oddali svoje glasove za Dawesov načrt njemu. S tem činom so se izneverili svojemu programu in si vtisnili pečat demagoške stranke, toda morali so to storiti, ker si niso upali prevzeti odgovornosti, če bi se Dawesov načrt odbil.

Nemški nacionalci so po svojem programu in po svojih težnjah proti sedanji ustavi, večina njih je proti republiki. Nekaj časa se je vendar zdelo, da bi bili pripravljeni sodelovati s svo-

jimi načelnimi nasprotniki, socialnimi demokrati. Toda ta možnost je kmalu izhlapela in tako smo imeli dva tabora v parlamentu, izmed katerih je bilo vsaki vladi izbirati. Toda ker sta obe skupini skoraj enako močni, je skoraj nemogoče sestaviti parlamentarno večino, ako pomislimo na načelne opozicionalne stranke, kakor je komunistična in ona skrajnih nacionalcev.

Če so se nemški nacionalci brzdali dokler ni parlament spravil na varno kočljivo vprašanje Dawesovega načrta, so pač upoštevali mednarodni položaj v Evropi. Vkljub svojemu ekstremizmu so glasovali za načrt ali za drugi Versailles, kakor so sami nazivali to rešitev reparacijskega vprašanja. Torej tudi pri njih je zmagala uvidevnost, ubrali so srednjo pot, rešili nemško vlado iz zadrege in pomagali pri ureditvi Evrope.

V načelni opoziciji sta ostali obe skrajni stranki, toda ni gotovo, če se jim bo pri prihodnjih volitvah njih ekstremnost izplačala.

Po sprejetju Dawesovega načrta je bilo takoj jasno, da so blizu nove državnozborske volitve. Ta parlament je svojo nalogo dovršil, da bi pa dalje vodil državni voz, zato je bil preveč razcepljen.

Če je v praksi zmagala srednja pot, ostane vendar še vsa demagoška navleka opozicijskih strank balast, s katerim ni mogoče delati. Iz tega balasta ima tudi stranka nemških nacionalcev v izobilju.

Z radovednostjo zremo v Nemčijo, kako se bo pri novih volitvah nemško ljudstvo odločilo. Je precej znakov, da bodo ekstremistične stranke izgubile na številu volilcev. Zakaj, to je lahko umljivo. Po sprejetju londonskega dogovora je v Nemčiji napetost ponehala. Vse je zadobilo neko stabilnost, ki se je pogrešala vsa leta po vojni. Dana je možnost, da pride do normalnih razmer, valuta je ustavljena, verižništvo je ponehalo, razlaščevanje revnih na korist bogatejših je omejeno. Nemško ljudstvo je gotovo prišlo do umerjenja, da je sedanja politika Nemčije pozitivna in da so se prejšnja leta napravile usodne napake. Dalje: Komunistična stranka ni nič napravila za delavstvo, skrajni nacionalci so se osmešili, nemški nacionalci pa ko sedli svoj program. Vse to so dejstva, ki morajo uplivati na razpoloženje volivcev. Zatorej je zelo verjetno, da si bodo srednje stranke priborile večino.

Socialno-demokratska stranka, kateri so komunisti odnesli tako število volilcev, pride zopet do prejšnje veljave, zakaj v politiki odloča uspeh. Socialna demokracija pa je udeležena pri konsolidaciji mednarodnega položaja Nemčije, medtem ko so komunisti ostali pri negativnem delu. Komunisti pa tudi drugače ne morejo. Komunizem je negacija sedanje družbe, zato je njih program revolucija. Vse ostalo je samo sredstvo v dosego tega smotra. Obsojeni v brezdelje po svojem programu morajo komunisti izgubiti, ko nastopijo količkaj normalne razmere. Isto velja za skrajne nacionalce. Nikdar ne bodo nemški nacionalci tako močni, da bi mogli sami zavladati nad vsemi strankami.

Nemčija je država delavcev, zato ne bo mogla v bodoče nobena stranka vladati proti delavski stranki, ki jo zastopa socialna demokracija. Socialni demokratje so sicer od poloma dalje napravili marsikatero težko napako, ker niso imeli točno opredeljenega programa, ker so nihali med socializmom in demokracijo. V teku sedemletne izkušnje pa so se končno ustalili in je danes socialna demokracija tip demokratične stranke, s katero morejo delati vse zmerne buržoazne stranke. Medtem časom so jih razmere prisilile, da so se otresli levičarjev, ki so deloma prestopili v komunistično ali pa v nacionalno stranko. Tako je danes socialna demokracija tipična zastopnica meščansko orientiranega nemškega delavstva. Takega delavstva pa je v Nemčiji ogromna večina. Razen tega so za to stranko malomeščanski sloji, ki so po svoji naravi protirevolucionarni in si žele miru in dela.

Promatrajoč od te strani sedanjo politično krizo v Nemčiji, pridemo do zaključka, da je tudi v Nemčiji revolucionarno gibanje ponehalo.

DNEVNE VESTI

Interministerijalna komisija v Istri

V ponedeljek se je sestala v Puli interministerijalna komisija, ki ima proučiti razna gospodarska vprašanja ter predložiti načine in sredstva, za povoljno rešitev iz sedanjega težkega gospodarskega stanja, v katerem se nahaja pokrajina. Hvalevredna je ta naloga rečene komisije. Pa tudi nujna, kajti istrska pokrajina preživlja težko krizo, ki ji grozi z gospodarsko pogubo. Zato je naša želja, da bi rečena interministerijalna komisija z največjo resnostjo, stvarnostjo in strokovnjaško izvedenostjo proučila gospodarske težkoče in nedostatnosti v deželi ter stavila res primerne predloge za zboljšanje položaja prebivalstva v Istri. Že danes in posebno pa moramo povdariti neogibno potrebo — ako naj komisija vspešno reši stavljeno si nalogo — da zasliši tudi tiste kroge, ki so v tesnih in neprestanih stikih s prebivalstvom; poklicane predstavnike našega ljudstva: poslance, župane, voditelje raznih gospodarskih organizacij. Vsaj ob tej priliki smemo pričakovati, da ne bodo nikaki politični ali narodni oziri odvračali komisije od strani, ki morejo iz svojega vsakdanjega opazovanja in lastnih izkustev izdatno prispevati, da dobi komisija popolno in pristno sliko o gospodarskem stanju v deželi in o ukrepih, potrebnih za zboljšanje.

„Daj nam naš vsakdanji kruh...“

Cesta je oživela, otroci gredo v šolo in iz šole, ruvajo se in kričijo, nekateri so siti, mnogo od njih pa je lačnih: ti gredo mirno domov, in če jih vprašaš, zakaj tudi oni ne tekajo in se ne ruvajo, ti povesijo glave in vzdihnejo, češ da nimajo nič toplega v želodcu. Nekateri so blizu doma, drugi pa zopet stanujejo daleč, tretje pa ničesar ne čaka doma, ker je oče brez dela, mati pa hodi okrog nosit kosilo ali pa delat k tobaku, kjer pa tudi sedaj ni več dela. Tem slednjim je treba pomagati, treba jim je preskrbeti kosilce, treba jim je dati telesne hrane, da ne omagajo na sredi poti. «Odpri srce, odpri roke, otiraj bratovske solze», trgovec in obrtnik, ki zaslužiš poleg svojih potreb še kaj malega za svojega «brata», ne pusti praznih rok od Sebe onega, ki pride k Tebi s prošnjo, da daruješ za malčke: ne izgovarjaj se, da je to prevelik davek, ne reci, da stariši niso hvaležni, ne godrnjaj nad odposlanci podružnice «Šol. Dr.» pri Sv. Jakobu, ampak vedi, da ima vsak človek svoje slabosti, in da oni malček, kateremu bo Tvoj dar namenjen, ne bo pozabil te dobrote in da je ravno otrok šentjakobske šole najbolj potreben kosilca. Daj dnevni prispevek, če tega ne moreš, daruj tedensko, in če Ti tudi to ni mogoče, daj mesečno! Vsak dar bo vpisan v knjigo dobrotnikov, in On, ki sicer ne plačuje vsako soboto, Ti bo vpisal v dobro stvar, ki jo daš sedaj malemu revčku. — Odsek za šolsko refekcijo bo tudi letošnje leto poslal k posameznikom svoje odposlance in v imenu človečanstva se vsakdo naproša, da se ne izgovarja in jih odganja, ampak daruje, kar mu je mogoče.

Stanovanjska beda

Pred nekaj dnevi smo pisali na tem mestu o oderuštvu pri oddajanju stanovanj ter smo z nekim primerom dokazali, da je človek, ki dandanes išče stanovanje, na slabšem kakor berač, ki hodi od vrat do vrat in prosi miloščine. V raznih časopisih se ponujajo velike svote za odstop stanovanja. Nekatere agencije imajo do 100 stanovanj na razpolago. Upravitelji ter gospodarji hiš jemljejo pod streho le take ljudi, ki so obloženi s tisočaki, tiste pa, ki nimajo teh na razpolago, mečejo iz stanovanj ter jim ne privoščijo niti tistega odloga, ki jim ga sodnija dovoljuje. Nasprotno zahtevajo od sodnijskih uradnikov, da se jim morajo njih vloge takoj rešiti in izvršiti ne glede na turnus. In kam naj gre taka družina, ki nima na razpolago vsaj 5000 lir? Malo jih je posebno pri Sv. Jakobu, da bi razpolagali s takimi svotami in bi na ta način prišli do stanovanja. Hišni upravitelji to vidijo in jim je v naslado, ako morajo kako družino vreči na cesto; saj se jim tako stanovanje potem drago plača. Piscu je znanih več slučajev, da so se našle tudi pijavke, ki so želele izsiliti od upraviteljev izgon delavskih družin celo na ta način, da so svoja posestva oddale za drag denar v najem ter šle na druga posestva, kjer je bila poprej kaka druga družina. Ne kaže torej drugega, nego da izgnane družine iščejo hišice v nakup. Vendar tudi v takih slučajih ni nič pomagano, ker mora pa oni človek zopet iskati stanovanje. Stanovanj je v Trstu dovolj, znane so večnadstropne hiše, v katerih se nahaja v posameznih stanovanjih, obstoječih iz 5 do 10 sob, le kaka stara ženica, ki stanuje tam le radi varstva in ne kakor najemnica, kajti najemnikov ni ali pa so fingirani samo radi tega, da se ob ugodni priliki za drag denar proda stanovanje. Takšne stvari bi morale oblasti izslediti in jih potem tudi kaznovati. Pa kaj si hočemo, ko ni nikogar, ki bi za to poskrbel. Dokler so taka oderuštva dovoljena in celo javljena po časopisju, tudi v Trstu ne bo stanovanj za potrebne družine, ker jih iste enostavno ne morejo preplačati. Po zakonu so se sicer odpravile takozvane «buone uscite», v praksi pa se celo večajo. Obračamo se do onih faktorjev, katerim bi morala biti ležeča na srcu usoda revnega človeka, da napnejo vse sile, da se to odpravi naredbenim potom, ter da se oni, ki vzlic temu navijajo cene stanovanj, disciplinarno kaznujejo. Družine bodo imele vsaj tedaj občutek, da se tudi faktično izvršuje zakon.

K 14. stoletnici obstanka tržaške in koperske škofije

Škofija novogradska (Citta nova — latinsko uradno ime «Divecesis Aemoniensis»), zatrta leta 1828. in vtelešena tržaški škofiji, je bila, kakor že omenjeno, po obsegu in številu vernikov majhna. Obsegala je dva sedanja dekanata: umaškega in oprteljskega, ki sta štela pred vojno okolu 32.000 vernikov. Pred 100 leti je bilo število seveda mnogo manje. Glasom kataloga duhovščine, ki se je leta 1780. pod škofom Ivanom Dominikom Stratico udeležila škofijske sinode, so spadale pod to škofijo župnije: Novigrad, Buje, Oprtelj, Grižnjan, Momjan, Završje, Kastanja, Brtonigla, Novavas, Šterna, Daila, potem kapelanije: Topolovec, Gradnje, Triban, Karsete, Krašica, Brda. — Duhovnikov je štela pa mnogo. Stolni kapitelj v Novemgradu je imel štiri kanonike in 3 častne kanonike, med temi je bil eden doktor bogoslovja, trije pa doktorji obojega prava, potem je bilo še šest drugih duhovnikov in en klerik. — V Bujah je bil kolegijalni kapitelj, ki je štel župnika-arhipresbiterja in štiri kanonike, enega izvoljenega kanonika, 8 duhovnikov, enega poddijakona in 2 klerika. V Oprtlju je bil arhipresbiter in 9 duhovnikov, dva dijakona in en klerik. Župnija v Grižnjanu je imela pet duhovnikov in enega klerika. Skupno je bilo v škofije okolu 60 duhovnikov, več dijakonov, poddijakonov in klerikov. Samostana ni bilo v škofiji nobenega. — **V slovenskih ozir. hrvatskih duhovnijah se je vršila služba božja v staroslovenskem jeziku, kakor tudi v slovenskih župnijah sosedne koperske škofije.** O tem prihodnjič kaj več.

Don Luka Kirac, sedaj umirovljen župnik, kremeniti značaj in neustrašen rodoljub, je slavil dne 18. t. m. svoj imendan. Ob tej priliki so mu došle čestitke od mnogih strani. Pridružujemo se jim tudi mi iz vsega srca.

† Kapetan Petar Harlović. Tisti med nami, ki se spominjajo naših predvojnih političnih, posebno pa volilnih bojev v Trstu, zvedo gotovo z iskrenim žalovanjem, da je tu predvčerajšnjim umrl stari kapetan Petar Harlović. V osmrtnici je rečeno, da je izdihnil vedrega duha, kakor je bil v življenju pravičen, značajen in dober. A nam je v dolžnost dodati še to, da je pok. Petar Harlović bil predvsem tudi zaveden in požrtvovalen Hrvat in Jugosloven. Večkrat je za razne volitve stavil na razpolaganje svoje ugledno ime kot naš števni kandidat, vsikdar z vsem srcem zasledoval vse, kar se je tikalo našega narodnega življenja in snovanja. Naj v miru počiva!

† Nikola Popović. Te dni je umrl umirovljeni protopresbiter v Peroju blizu Pule, Nikola Popović, sin znanega pokojnega Mitra Popovića. Pokojni Nikola je bil rojen leta 1864 v Peroju, djakon je postal l. 1880, presbiter 1885, a leta 1908 je bil odlikovan z rdečim pasom. Ves čas je služil v Peroju.

Ko so bili tekom vojne Perojci evakuirani, kakor sploh vsi kmetje v južni Istri, je bil tudi pokojnik z njimi v barakah v Göllersdorfu.

V svojem selu je živel svoje samotno življenje, vendar je dohajal često v Pulo. Bil je v Peroju paroh, katehet in učitelj. Leta 1923 je stopil v pokoj. Umrl je v Zadru, kjer se je nahajal slučajno. Radi težav prevoza ostane za sedaj pokopan v Zadru. Večen mu spomin in zemlja naj mu bo lahka!

* * *

Naše čitatelje bo zanimalo, če jim tu podamo nekoliko podatkov o Peroju, tej srbski pravoslavni vasi v Istri. Leta 1657. se je priselilo iz Črnice v Črni Gori 13 rodbin v Istro. Naselile so se v Peroju. Iz početka so spadali pod grško cerkev v Puli. Leta 1811 pa so dobili svojo parohijo v Peroju in svojo cerkev sv. Spiridiona. Prva svečenika sta bila don Spiro Rafajlović in don Petar Moričević, praded današnjega paroha Petra Moričevića. Peroj šteje danes 300 duš.

„Banca Adriatica“ pred za poravnavo

Kakor smo že poročali, je «Banca Adriatica» pred dobrim tednom ustavila izplačevanje vlog, ker ni mogla več vzdržati navala vlagateljev, ki so zahtevali vloženi denar. Da se banka nahaja v slabih finančnih razmerah, je bilo že javnosti znano pred 13. oktobra, ko je banka zaprla svoje prostore. Zastopniki banke, ki so že prej skušali dobiti vladno pomoč, so nadaljevali tedaj s pogajanji v Rimu. Tem so se pridružili še zastopniki drugih finančnih skupin, ki bi bile pripravljene rešiti banko, in nekatere politične osebnosti. Toda pogajanja z vlado niso imela zadovoljivega uspeha in banka je nato vložila pri tukajšnjem trgovskem sodišču prošnjo za prisilno poravnavo, in sicer na podlagi 20% izplačila; odstotek bi se morebiti povišal, ako bo to dovoljevala končna bilanca. Sodnija je imenovala odvetnika Nicolò Benedetti-ja za upravitelja. Zaslišanje za sklicanje upnikov je določeno za 16. decembra, soba 3, III. nadstropje ob 9. uri. Rok za predložitev zahtev upnikov zapade 7. decembra. Komisar poravnave bo sodnik Fiorentù.

Položaj banke je izredno kritičen; vendar pa ni izgubljeno vsako upanje na ugodno rešitev, ker se — kakor nam poročajo — potegujejo razni krogi za to, da se odvrne ta težki udarec gospodarstvu Julijske Krajine. Med vlagatelji vlada veliko razburjenje; ne morejo se pač sprijazniti z morebitno 80% izgubo vloženega denarja, ki so si ga tako težko prihranili, medtem ko o nekaterih upravnih svetnikih trdijo, da so milijonarji. Polom zavoda «Banca Adriatica» bo služil kot nov argument onim, ki zahtevajo, naj se trgovski zakonik izpremeni v toliko, da bo imela država pravico do nadzorovanja bank, s katerih usodo je zvezano gospodarstvo celih pokrajin in včasih tudi cele države.

UPNIKI «BANCA ADRIATICA»!

V svrho zaščite interesov in uveljavljenja pravic majhnih vlagateljev napram banki se snuje odbor, ki bo v prihodnjih številkah podal interesirancem potrebna navodila.

Tržačan umorjen v Ljubljani

Nečak ustanovitelja ugledne tržaške slovenske tvrdke Pipan & Ci, Ferdinand Pipan se je po prevratu preselil v Ljubljano, kjer je na Sv. Petra cesti otvoril trgovino z oljem in gumo. Podjetje je na najboljšem glasu radi svoje solidnosti. Tudi osebno je bil Pipan splošno spoštovan.

V pondeljek zvečer okoli 21.30 se je vračal Pipan s svojo soprogo Slavko domov z nekega obiska v Einspielerjevi ulici. Šla sta po Kodvorski ulici mimo glavnega kolodvora v smeri proti Dunajski cesti. Že pri kolodvoru je zapazila soproga, da jima sledi neki neznanec. V Hranilnični ulici je soproga polglasno opozorila moža: «Ti, poglej, še vedno je za nama»! Ko sta napravila še par korakov, je skočil neznanec pred nju. V roki se mu je zasvetil revolver in zakričal je nemški: «Denar ali življenje!» Počil je strel in krogla je vdrla v levo stran prsi. Strel je bil smrtonosen; Pipan, ki so ga prenesli v bližnjo hišo, je bil mrtev. Smrt je nastopila takoj vsled notranje izkrvavitve. Soproga se je zgrudila v nezavesti.

Kdo je morilec? Iz kakega vzroka ali namena je bil izvršen ta strašni zločin? Policija, ki je mobilizirala takoj ves svoj aparat, je še tekom noči aretirala nekega Ernesta Miklica, hotelirjevega sina, ki je osumljen tega zločina, ker je bil poprej zaročenec gospe Pipanove. Soproga je opisala morilca tako-le: imel je siv klobuk, črne brke in lase ter površnik «drap». Govoril je nemški, na begu pa je slovenski zaklel «hudič». Gospa Slavka meni, da morilec ni imel namena oropati Pipana, ker je, čim je zakričal «Geld oder Leben», takoj ustrelil ter zbežal, čim je Pipan padel.

Vest o tragični smrti tega našega rojaka je vzbudila globoko sočutje med Tržačani. Posebno še, ker ga je zrušila zločinska roka v najlepši moški dobi in po kratki zakonski sreči. Bil je v 38. letu svoje dobe, a oženjen šele od meseca maja.

Prireditev magdalenske podružnice šolskega društva

V dvorani pri ex Subietta (Pongračnik) se je vršila v nedeljo prireditev za šolsko društvo Sv. M. Magdalene s sodelovanjem magdalenske mladine «Sportno-izobr. krožka».

Občinstvo iz Sv. M. Magdalene, kateremu že leta ni bila dana nikaka prilika, da bi se moglo v lastnem okraju udeležiti kake prireditve, je prišlo v velikem številu.

Program prireditve je bil raznovrsten in lep. Nastopil je mandolinistični kvartet z izbranimi točkami in želo odobravanje in burne aplavze s strani občinstva.

Drama enodejanka Marije Kmetove «Notturno» je bila posebno v začetku vse pretiho igrana. Prvega prizora ni slišal nihče, niti oni, ki so sedeli v prvih vrstah. Nadaljno igranje je bilo bolje. G.čna Godinova je bila pretiha skozi vso igro in to je mnogo kvarilo celoto igre. Dobro je zadela zadnji prizor. Bolje in učinkoviteje je igrala g.čna Zajčeva, ki kot smo čuli, nastopa prvič in kaže obilo igralskega talenta in čuta. Podala nam je dobro Olgo in to je za njen prvi nastop jako laskavo. Dober tudi g. Vrbec v vlogi Marka.

G. Fischer nam je potem deklamiral Kettejevega «Pijanca» in «Pesem mladine» Otona Župančiča dobro kakor vedno.

Potem so nam podali mladi diletantje še burko enodejanko «Medveda snubača». Ta sličica iz ruskega življenja je bila izborno igrana. G. Fischer in g. Furlan sta nam podala lepo in dovršeno vloge starih, dobrodušnih in naivnih stričkov. Izdelala sta z igralsko popolnostjo razne komične prizore in dala vsemu igranju barvnosti in svežosti. Njihovo karakterno in temperamentno igranje, ki je dobro označilo rusko življenje, je ugajalo gledalcem in izzvalo neštetokrat buren smeh. Živahno in ljubko Lilo je igrala g.čna Zajčeva, ki je v tej vlogi še bolje izkazala svoje igralske zmožnosti ter nemalo pripomogla k lepemu uspehu igre. G. Vrbec je bil dober profesor Barsov in zaslužuje pohvalo. A. G.

Mladim tovarišicam in tovarišem, ki so polagali izpit letos meseca julija v Vidmu, naznanjam, da naj gredo ali pošljejo po «diplomo»: R. Istituto Magistrale Udine, Via del'Ospedale 3. Vsi tisti, ki so prosili službe, naj takoj napravijo prepis na 3 lire kolekovani papir, ki stane 4 lire, ga legalizirajo pri kr. notarju — pristojbina je nizka — ter takoj priložijo k prošnji, če so jo vložili na šol. skrbstvu. Prilog v Vidmu pa ne vrnejo, ker po neki novi naredbi morajo ostati vse priloge 6 let v arhivu izpraševalne komisije. Za šolsko skrbstvo je za sedaj dovolj izpričevalo, oziroma overovljen prepis diplome.

Vodstvo učiteljišča je že 19. avgusta naznanilo, da so diplome pripravljene in vsak bi jo moral že davno dvigniti. Saj je ta razglas že od 19. avgusta nabit na deski v veži učiteljišča v Vidmu!!

Germek.

Tržaški Lloyd ne kupuje parnikov na Angleškem. Lloyd Triestino zanika vest, na podlagi katere je baje naročil v angleških ladjedelnicah dva nova parnika, pač pa je to naredila druga tržaška paroplovna družba, ker ni mogla prejeti od omenjenih angleških ladjedelnic plačilo večjega kredita v gotovini.

Na slov. nižjem tečaju kr. tehn. zavoda v Vidmu se prične redni pouk dne 5. novembra ob 9. uri; kakor sporoča ravnateljstvo omenjenega zavoda.

Društvene vesti

«Kolo». Danes ob 20. pevska vaja. Naj nihče ne manjka. Prihodnjo nedeljo ob 10. redni letni občni zbor, katerega naj se udeleže vsi člani!

S. D. «Adria», odsek Sv. Ivan. Jutri, ob 8.30 sestanek radi važnih zadev odseka.

MDP - Trst. Dramatični odsek ima danes ob 20.30 sestanek v mali sobi DKD pri Sv. Jakobu. — Načelnik.

Društvo «Zora» - Nogom. odsek. V petek ob 6. zjutraj veliki training. Prva četa in rezerve gotovo in točno!

Dramat. odsek. - V četrtek ob 8.30 zvečer sestanek in po možnosti prva (aranžirana) vaja. Dogovor za mesto dramat. šole. Načelnik in režiser. Prijave za vezilni odsek na društvenem sestanku.

Mladinsko društvo v Škednju. Škedenj se je prebudil iz spanja in si zaželel življenja. Izraz tega hrepenenja je gibanje med škedenjsko mladino. Zaveda se naša mladina, da je bilo dovolj spanja, da je treba delati; zato se ustanovi «Mladinsko društvo», ki bo vsestransko delovalo. Občni zbor se bo vršil v soboto, 25. t. m. v čitalnici; istotam se upisujejo vsak večer novi člani. — Pripravljalni odbor.

Javna knjižnica «Šentjakobske čitalnice» posluje redno vsako nedeljo od 10.—11. predp. v poslopju stare policije pri Sv. Jakobu. Razpolaga z velikim številom raznovrstnih knjig, od najnovejših leposlovnih do najpriprostejših mladinskih spisov. Vsakdo si bo mogel izbrati knjigo, ki mu bo po volji. Kdor si hoče kratiti dolge zimske večere s prijetnim čtivom, naj se brez odlašanja vpiše v knjižnico. Vpisnina znaša 1 liro in članarina 1 liro mesečno.

«Žensko dobrodelno udruženje» na Proseku vabi svoje članice in prijateljice iz Proseka in Kontovela na sestanek, ki se bo vršil v nedeljo, 30. t. m. v tečajnih prostorih takoj po večernicah. V slučaju slabega vremena se sestanek preloži. Prosimo polnoštevilne udeležbe, da se urede zadeve tečaja, da ne bosta Prosek in Kontovel zaostala za drugimi.

D. K. N. Tommaseo. Pozivljam vse tovariše, ki se zanimajo za šah, da pridejo danes ob 16. na šahovski sestanek. — Načelnik.

Pevsko in bralno društvo «Zastava» v Lonjerju vabi člane in prijatelje, da se udeleže rednega občnega zbora v soboto, 25. t. m. ob 8.30 zvečer v zgornji sobi «pri Županu».

Javna knjižnica v Rocolu. Kakor že javljeno, je «Šentjakobska Čitalnica» otvorila javno knjižnico za Rocol in bližnje okraje. Ta knjižnica, ki je opremljena s knjigami najboljših pisateljev, posluje vsako nedeljo od 10. do 12. ure zjutraj v zgornji sobi Konsum. društva v Rocolu (v dolu). Ravnotam se tudi sprejemajo knjige, katere bi mislilo cenj. občinstvo darovati, da se število knjig čim bolj pomnoži. Vsaka knjiga bo dobro došla.

Rocolčani, vpišite se v to knjižnico in gotovo vam ne bo žal, ker dobra knjiga je najlepša zabava, posebno pa v zimskem času.

SPORT

Nekaj pripomb k poročilu o tekmi med družinami S. K. «Val» in MDP - «Občine».

Skrajno pristransko poročilo o tej tekmi mi daje povod, da napišem nekaj pripomb k temu poročanju. G. očividec graja v prvi vrsti sodnika g. Saino, ter mu očita pristranost. Kdor pozna g. Saino kot trainerja, ve, da je popolnoma na svojem mestu, kar nam priča hitro in lepo napredovanje družine «Vala». Kot sodnik pa se je g. Saina izkazal nepristranskega že pri prvem svojem nastopu, to je pri tekmi med družino hazene «Vala» in «Prosvete» - Trst. Tudi pri nedeljski tekmi je bil popolnoma nepristranski. Popolnoma prav je imel, da ni upošteval nemira med občinstvom (reci mladine, ki je spodbujevala družino «Občine» in delala nemir le radi premoči «Vala»).

Nadalje presoja g. očividec posamezne družine. Trditev, da je družina «Vala» počasna, je pač smešna, ker vsakdo, ki jih je videl igrati, je gotovo nasprotnega mišljenja. Družina «Vala» zmaguje kljub dejstvu, da se trenira šele dva meseca, le radi svoje res izvanredne hitrosti v teku ter močne in gotove igre. Če se bo ta družina še nadalje držala na sedanji višini ter napredovala kot do sedaj, je gotovo, da postane v kratkem prvakinja slovenske Hazene. Tudi pri družini «Občine» se je opazilo razveseljivo napredovanje. Mislim, da ne samo vratarica, temveč vse so se potrudile, da izidejo čim častneje iz tekme, kar ni bilo posebno lahko, ker so se trenirale brez trainerja. Toliko k temu poročilu.

To poročilo mi daje povod, da opozarjam Sportno udruženje na dejstvo, da je že skrajni čas, da se uredi vprašanje sodnikov in vprašanje kritikov. Potrebno je, da se tudi pri nas dobijo pravi sportni sodniki, ki bodo nepristransko in samostojno sodili in kateri se ne bodo ozirali na mnenje in razpoloženje občinstva, ki je bilo in bo vedno tudi še nadalje pristransko s svojimi simpatijami. Vsaka igra izgubi svojo sportno resnost in vrednost, kakor hitro se sodnik pusti vplivati od razpoloženja občinstva. Med igralci pa mora vedno vladati disciplineranost. Kdor se ne pokori odločitvi sodnika, mora biti izključen.

Iste dolžnosti kot jih ima sodnik, pa jih mora imeti še v večji meri kritik. Mislim, da bi bilo najbolje, če Sportno udruženje delegira k vsaki tekmi tudi po enega kritika, kateri napravi poročilo, ki se ga sme objaviti.

Prenehati mora dosedanji sistem, da se smatra skoro vsak gledalec za sposobnega, da piše kritike, ki s svojo pristranostjo ustvarjajo le nepotrebne prepire. Kritiko so dosedaj največkrat pisali prijatelji poraženega kluba, ki pač skušajo zvaliti krivdo poraza na sodnika. Nedopustno je, da se nadaljuje po tej krivi poti. Dolžnost Sportnega udruženja je, da te napake takoj odpravi, da se tako ustvari dobra podlaga vsemu sportnemu gibanju, katerega razvoj nam je pač vsem na srcu.

Sportnik.

Rade volje smo priobčili tudi to kritiko o tekmi, ki je v popolnem nasprotstvu z včerajšnjo, da čuje javnost oba zvona. Strinjamo se s Sportnikom, da je treba rešiti vprašanje sodnikov in kritikov. Nikakor pa bi ne bilo umestno, da prevzame Sportno udruženje monopol kritike; kritika bodi svobodna, a na vsak način resna. Sicer pa: «Le čevlje sodi naj kopitar!»

Vesti z Goriškega

Razpust občinskega sveta na Vogerskem

Vsiljevanje občinskih zdravnikov.

Politično oblastvo na Goriškem ne skrbi samo za duševno zdravje podložnikov s tem, da ovira delovanje naših društev in v zameno za to pa dovoljuje plesne zabave, ampak briga se vsestransko tudi za telesno zdravje podložnikov s tem, da vsiljuje našim občinam zdravnike, ki jih nihče ne mara in ki ne razumejo jezika ljudstva.

Za občine Dornberg, Rihemberk, Prvačino in Vogrsko je začasno nastavljen zdravnik Pasquale Pignataro, ki ima svoj sedež v Dornbergu. Občini Dornberg in Rihemberk sta ga v poslednjem času namestili za stalno in sedaj se je g. Pignataro obrnil tudi na občinske zastope Prvačine in Vogrskega s prošnjo, da se ga namesti za stalno. Ni nam znano, kako je Prvačina rešila zdravnikovo prošnjo, akoravno kroži govorica, da je g. Pignataro na nek čuden način dosegel stalno nameščenje v tej občini. Vogrski občinski zastop pa je zdravnikovo prošnjo za stalno nameščenje odbil, vsled česar sta bila župan Ivan Beltram in občinski tajnik Ivan Gorkič pozvana na goriško podprefekturo. Tu jima je rag. Nicolella prigovarjal, da se namesti g. Pignataro za stalno. Župan je nato sklical občinski svet ter mu poročal o želji goriške podprefekture, toda občinski zastop je navzlic temu prošnjo zopet odbil. Po tej seji je občinski zastop prejel od goriške podprefekture povelje, da mora občina nastaviti zdravnika za stalno in da naj se v to svrho skliče nova seja občinskega zastopa, katere se udeleži tudi odposlanec podprefekture. In res, 12. t. m. se je vršila zahtevana seja, na katero je prišel v imenu goriške podprefekture rag. Nicolella, ki je zagrozil, da bo občinski zastop razpuščen, ako ne bo g. Pignataro nameščen za stalno. Toda tudi na tej seji je bila navzlic grožnji z razpustom prošnja zavrnjena.

V pojasnilo naj navedemo, da se občina Vogrsko ne upira stalnemu nameščenju mogoče iz kake trme, ampak merodajni so docela praktični razlogi.

Razdalja Vogrskega do Gorice je ista, kakor z Vogrskega do Dornberga. Zategadelj je pač lahko razumljivo, da se občinarji raje obračajo v Gorico za zdravniško pomoč, kjer imajo bogato izbiro zdravnikov, ki razumejo njihov jezik in kjer razen tega še lahko istočasno opravijo razne druge opravke. Pa tudi, če bi bil dornberški zdravnik najboljši in tudi, če bi razumel popolnoma slovenski jezik, bi se in se bodo Vogrčani obračali za zdravniško pomoč raje v Gorico, kjer so jim na razpolago razen mnogoštevilnih zdravnikov tudi zdravila. Če pa se hočejo poslužiti zdravniške pomoči v Dornbergu, morajo najprej k zdravniku v Dornberg in potem po zdravila v Gorico. Zdravnik Pignataro je sicer izjavil, da je pripravljen otvoriti v Dornbergu lekarno, za katero bi pa morale prispevati posamezne občine. Občina Vogrsko je plačevala do sedaj za zdravnika, za katerega se takorekoč sploh ni posluževala, letno 1056 lir in razen tega še del njegove zavarovalnine, sedaj naj bi prispevala še za zdravnikovo lekarno. Kljub grožnjam in pritisku od zgoraj občinski zastop ni hotel in ni mogel za stalno naprtiti tega težkega bremena občini.

Kakor sedaj doznavamo, je goriška podprefektura svojo grožnjo tudi izvedla s tem, da je razpustila «uporni» vogrski občinski zastop, ki je imel pogum braniti življenske interese občine ter imenovala komisarja, ki bo seveda ustregel želji podprefekture, saj ne bo on plačval že itak težkih in neznosnih doklad in davkov.

POPRAVEK. Pogreb blagopokojne gospe Josipine Žniderščič, roj. Bolko, se bo vršil danes ob 4.30 pop., ne pa ob 2. pop., kakor je bilo naznajeno v osmrtnici, priobčeni v včerajšnji «Edinosti».

Zlate svetinje v Gorici. V pondeljek popoldne so prispeli, kakor je bilo napovedano, v Gorico bojevniki, odlikovani v poslednji svetovni vojni z zlato svetinjo za hrabrost. Na južnem kolodvoru so pričakovali goste zastopniki oblastev, mestnih organizacij in velika množica ljudstva. Nekaj pred četrto uro je krenil sprevod iz južnega kolodvora po bogato ozaljšanem korzu na pokopališče junakov v Via Cappuccini, kjer so se romarji poklonili spominu štirih tam počivajočih zlatih svetinj. Nato so si gostje ogledali še goriški grad in muzej osvobojenja, nakar je sledil v dvorani «Vittoria» banket, ki ga je priredilo v čast gostom goriško mesto, po banketu pa koncert v goriškem gledališču. Za časa sprejema in sprevoda so bile vse

trgovine v mestu zaprte. V torek predpoldne so si gostje ogledali, oziroma znova obiskali bližnja bojna polja kakor Oslavje, Sabotin i. dr. Ob 4. uri popoldne pa so se odpeljali s posebnim vlakom v San Dona di Piave, povsod burno in prisrčno pozdravljeni od goriškega občinstva.

V številu gostov se nahajajo mnoge odlične in znane osebnosti, kakor n. pr. general Vaccari, kap. Giulietti, kap. de Carli, politični tajnik furlanskega fašizma, kap. Gvido Slataper, posl. Locatelli, posl. Barnaba, posl. Viola i. dr.

Smrtna kosa. Nahajamo se v pozni jeseni, na duri trka zima. Tudi smrt hiti s svojo žetvijo. Kakor padajo dan za dnem oveneli listi z dreves, tako padajo dan za dnem pod njeno koso vse nove žrtve.

V torek zvečer je prišla na vrsto gospa Josipina Žnidešič, soproga nekdanjega ravnatelja idrijske gimnazije in realke, g. Franca Žnideršič. Pokojnica je že daljšo dobo bolehala na težki in neozdravljivi bolezni, dokler je ni odrešila trpljenja smrt.

Globoko potrti rodbini naše iskreno sožalje, pokojnici pa večni mir in pokoj!

Človek, glej dognanje svoje! V torek zjutraj je nenadoma preminul g. Aleksander Budal, zasebnik v Gorici. V pondeljek zvečer, dan pred svojo smrtjo, se je pokojnik še srečen in vesel vrnil iz Vipave, v torek zjutraj pa je že docela nepričakovano, potrkala smrt na njegova vrata. Zadela ga je srčna kap.

Narodna čitalnica v Kanalu priredi v soboto, 25. t. m. ob 8.30 zvečer in v nedeljo, 26. t. m. ob 3.30 pop. v prostorih župnišča F. S. Finžgarjevo ljudsko dramo v 3 dejanjih «Razvaline življenja».

Splošno slov. žensko društvo v Gorici ugotavlja z zadoščenjem veliko zanimanje, ki je med ženstvom za razstavo ročnih del. Ista bo otvorjena 13. nov. v pritličju Trg. doma, vhod ul. Petrarca in vstopnine prosta. Ročna dela sprejema g.a Vidmarjeva, II. nadstr. Trg. doma. Razstava se zaključi z žrebanjem nekaterih ročnih del, katera je dobilo društvo v dar in da bo tem več dobitkov, prosimo, da bi se nam doposlalo še kaj v ta namen.

Zanimivo predavanje g.e Ferjančičeve «O sreči in zakonu» se bo vršilo v nedeljo, v društv. prostorih v ul. sv. Ivana in vabimo k najobilnejši udeležbi.

Turani. V pondeljek popoldne se je vršil pogreb trgovca Ferruccio Furlani-ja. V žalnem sprevodu so nosili prijatelji, tovariši in znanci pokojnika veliko število vencev, med njimi enega iz bršljana, ki je bil prepleten z ozkim rdečim trakom. Tudi ta neznatni trak je zadostoval, da so, kakor jim pravijo «pičulati» na Travniku prišli docela iz sebe od jeze radi izzivajoče rdeče barve. Nemudoma so poslali za sprevodom agenta v izvoščiku, ki je dohitel sprevod pri pošti ter zahteval odstranitev nedolžnega traka z venca. Udeležencem sprevoda se je posrečilo pregovoriti agenta, da počaka s svojim rabeljskim delom nad rdečim trakom do kapucinske cerkve, kjer se sprevod ustavi. Pred cerkvijo je končno agent snel trak z venca, toda razburjenje udeležencev sprevoda je bilo tako veliko, da bi kmalu prišlo do neljubih incidentov, ki bi gotovo ne služili v čast goriškim puranom.

«Namišljeni bolnik» v Trgovskem domu. Dramatično društvo v Gorici uprizori v soboto točno ob 21. v dvorani Trg. doma Molièrovo veseloigro v treh dejanjih «Namišljeni bolnik» v režiji g. Cirila Bratuža. Vstopnice po 8, 6, 4, 3 in 2 liri se dobe v predprodaji v Narodni knjigarni v ul. Carducci 7.

Kakor smo že svoječasno svarili, tako svarimo tudi danes: naj ne pridejo na to predstavo oni, ki niso zadostno trenirani v smehu oziroma oni, ki so izpostavljeni vsled preobilnega smeha trebušnim krčem, ker dramatično društvo ne prevzema nikake odgovornosti za bolečine ali celo «počenje» od smeha.

Pod mlinskim kolesom. 50-letna Marija Vidič iz Ajbe št. 8 je minule dni čistila mlinsko kolo, katero se je nepričakovano pričelo vrteti ter je potegnilo s seboj tudi nesrečno Vidič. Na njen obupen krik so pritekli v bližini se nahajajoči ljudje, ki so jo osvobodili iz mučnega položaja, v katerem se je nahajala. Kolo ji je razmesarilo in zlomilo levo roko na več mestih in ji odtrgalo dva prsta. Na mesto nesreče je prihitel goriški «Zeleni križ», ki je nesrečnico odpeljal v goriško bolnišnico. Njeno stanje je precej opasno.

Obesil se je. V torek okoli poldneva so našli v Vrtočah pri Mirnu obešenca, ki je imel okrog vratu zavito žico. Ko so ga sneli s hrasta, na katerem je visel, so našli v njegovi obleki šolsko legitimacijo, izdano od šolskega vodstva v Ločniku in glasečo se na Marija Florenin od Tomaža, rojenega v Gaberjah 29. junija 1913., medtem pa ko je obešenec star približno 35 let. Orožniki so takoj uvedli preiskavo, da doženejo ime obešenca.

Poskušen vlom v farovž. Vlomi v farovže so prišli v poslednjem času zelo v modo na Goriškem; mogoče radi tega, ker se vsled maloštevilnosti prebivalcev kaj radi posrečijo, kakor to dokazujejo statistični podatki kronike. V pondeljek zvečer je neznan ptiček najbrže ojunačen po svojih dosedanjih uspehih ali pa uspehih svojih tovarišvv drugih farovžih, poskušal udreti v grgarski farovž. Ker so bila vrata zaprta in ker ni hotel potrkati, da bi se odprla, jih je hotel odpreti s silo, kar pa je uslišal grgarski vikar g. Alojz Filipič. Ne razmišljajoč mnogo, je g. Filipič skočal s postelje, pograbil svoj revolver ter je z balkona oddal strel na vlomilca. Krogla je sicer zgrešila svoj cilj, toda vlomilec jo je urnih pet pobrisal, videč, da se ni šaliti z grgarskim vikarjem.

Redni občni zbor turistovsko-jamarskega kluba «Hrpelj» v Modrejcah. Ni se mnogo kokodakalo na doseženih uspehih kluba, ampak razmotrivalo se je mnogo o njegovem nadaljnem delu. Delo predsednika inž. Štrukelja Franca je bilo preobširno, požrtvovalno in vsestransko, da ne bi našlo pri zborovalcih jasne in oduševljene odobritve. Razstava črtežev, dosedaj preiskovanih jam na tolminski gozdni razstavi, fotograf. posnetki jam, njegovi dosedanji stiki s pale — in speleologi ter njegovo dosedanje vodstvo je dobilo popolno potrditev članov v njegovi zopetni izvolitvi za predsednika. Delo na publikaciji v tolminskih jamah kot jo pripravlja klub pa dosedaj ni napredovalo vzporedno z drugim delom. Dasi pade pri tem del krivde na dosedanjega tajnika, se temu vpoštevajo olajševalne okolščine, izbran je zopet za tajnika in mu je poverjeno nadaljnje delo na nameravani publikaciji. Z letošnjim letom se odprejo vrata tudi vstopu novih članov, ki se sprejmejo s početka kot gostje ter po parmesečnem dobro prestanem novicijatu postanejo redni člani. Posebno dobrodošli bi bili speleologi. — Po možnosti se tudi letos priredi kaka zimska visoka tura. Letne ture pa seveda ob vsaki ugodni priliki in lepem času. — Zaključitev zbora izveni v pietetnem spominu na tovariša dr. Klementa Juga, ki je bil vzor turista. Naslov kluba: «Vodstvo T. J. K. Krpelj Modreja pri Sv. Luciji ob Soči.

Tolmin (Država v nevarnosti). Že od kar je na svojem mestu v Tolminu, si je bil orožniški marešal svest, da se nahaja na izvanredno nevarnem in kočljivem mestu. Komunisti, avstrijakanti, iredentisti in protidržavni zarotniki so mu bili Tolminci ob enem in istem času ter v isti osebi. Torej nevarnost na vseh koncih in krajih. Zato pa tudi, ko so mu lokalni fašjo ter druge blizu stoječe in stanujoče osebe sporočile, da ima na Karaljurovem dvorišču redovne vaje kakih 40 mladeničev tolminskega telovadnega odseka, si je mislil: evo komplota. Razgnal je telovadce ter vaditelja Benedikta Pelikana odpeljal s seboj na orožniško postajo. Tekom noči je dal pograbiti še predsednika Rokod. Izobr. Društva g. Vinko Filija, dalje Jožeta Ščuko ter Pavla Presla. Goriško kvesturo je hitro telefonično obvestil «o vojaški skupini, ki se uri po slovenskih vojaških poveljih». Komisar Diaz je drugi dan pridrčal s svojimi agenti iz Gorice ter vršil hišno preiskavo. Dobil je sila važne, naravnost vznemirjajoče dokumente. Tako pri Pelikanu — petošolsko berilo, pri drugih pa slovenska pisma in knjige. Gospod marešal še nič ne ve o razširjenju italijanske postave glede društev na naše kraje ter je mislil, da bo tudi glede nedovoljenega zbiranja insceniral kak majhen proces. Sedaj pa taka polomija! Izpustiti je moral drugi dan zvečer s težkim, težkim srcem pridržance. Telovadni odsek bo telovadil seveda naprej in se gospodu marešalu zahvaljuje za zanimanje za telovadbo, ki ga je povečal in zbudil pri telovadcih in drugih Tolmincih. Mogoče, da se predstojnikom gospoda marešala ne bo zdelo umestno, da dalje ostane v Tolminu; toda mi prosimo zanj, da še nadalje ostane pri nas, da nas nadalje ohrani — seveda le v svoji domišliji — komuniste, nacionaliste, avstrijakante itd. Samo glede zadnjega izraza bomo od sedaj v naprej malce v zadregi. Mi se glede društev držimo že italijanskega zakonika, gospod marešal je pa v tem še avstrijakant, ker zahteva da moramo vprašati dovoljenje za društvo. V toliko naj njegovi gg. predstojniki uplivajo na njegovo vzgojo.

(Nedopustna praznina.) — Pa še eno imenovanje bi bilo silo na mestu za naše gore! Imenovan je sicer že v osebi dr. Matija Marsan-a voditelj tuk. potujoče poljedelske stolice (cattedra ambulante). Dr. Marsan je promoviral nasplošno iz poljedelstva. V naših krajih pa, z obilo razvitim planšarstvom in številnimi mlekarnicami, rabimo še eno posebno praktično moč kot je bil dosedanji mlekarski učitelj gospod Savli. Zato bi bilo silno umestno, da bi kr deželna komisija ali katera si že bodi kompetentna oblast poskrbela za zopetno njegovo imenovanje; kajti brez zmožnega tehnično in jezikovno mlekarskega urada sila borni v naših krajih. Opazili smo tudi, da drugi kmetski uradi kot n. pr. oni v Ajdovščini se mnogo bolj gibajo, stoje v tesnejšem stiku z ljudstvom, sodelujejo pri gospodarskih listih katere čita naše ljudstvo ter se udejstvujejo na razne načine. Tudi pri nas bi bil zadnji čas, da voditelji kmetskega urada vedno bolj pripustijo politiko drugim ter svoje moči, posvetijo popolnemu izvrševanju svojega poklica. Zadnje čase je opaziti izboljšanje v tem oziru, pa še premalo.

Volče. (Izpolnjena želja). Konečno je volčanski g. komisarPetteln (puro sangue) dobil vendar povod, da odstrani dosedanjega obč. tajnika g. Ščuko. Komaj je izvedel, da je g. Ščuka odpeljan v orožniško vojašnico, že se je po občinskem slugu informiral ali ga kmalu odpeljejo v goriške zapore. Precejšne dolžine je moral biti njegov obraz ko se je g. Ščuka že drugi dan javil v uradu. No, odpustil ga je pa seveda vseeno s 15. prihodnjega meseca iz službe. Komisarjevo postopanje je protizakonito in neupravičeno, ker je g. Ščuka poznan še iz Tolmina ter potem izza časa tajnikovanja na volčanskem županstvu kot izvrsten uradnik. Občinskih komisarjev smo že siti in zahtevamo občinske volitve. Tedaj bo tudi g. Pettelnu odklenkalo.

Dvojen mrak v Tolminu. Ne samo po sobah našega občinskega doma je polegel popoln Mrak, ampak tudi po naših sobah svetijo vse prej kot žarnice 25 sveč. Plačujemo električni tok precej slano v primeri z drugimi kraji; toda razsvetljavo imamo kaj revno. Govori se da so žice napeljave pretenke, pa da radi tega je tok preslab. Naj bo temu kakršen si že bodi vzrok, podjetje naj poskrbi, da ne bo več mrak po naših sobah. Iz občine ga pa odpravimo že mi volivci ob prihodnjih občinskih volitvah.

Vojvodinja d'Aosta pojde v Tolmin. Pričakuje se te dni obisk kneginje D'Aosta, ki obiskuje otroške azile po naših krajih, katere vzdržuje društvo «Italia Redenta».

Mali oglasi

14-LETNO dekle se sprejme kot učenka v trgovino jestvin. Jančar, Divača. 1358

V DOBRAVLJAH na postaji (Ajdovščina) se da v najem pol hiše za stanovanje ali obrt. Breščak. «Dobravlje. 1359

DEKLE za hišna dela, za ves dan, se išče. Via Foscolo 25, vrata 8. 1361

INTELIGENTEN OBRTNIK, srednje starosti, išče družico z nekaj gotovine vsled takojšnjega prevzetja obrti v prometnem obmejnem mestu Jugoslavije. Ponudbe s sliko pod «Inteligenten obrtnik» na upravništvo. 1360

KRONE, goldinarje, zlato, srebro, briljante, platin in zobovje kupuje in plačuje po najvišjih cenah znana zlatarna Tripputi, Via Vincenzo Bellini št. 13. 1362

TRGOVSKEGA UČENCA pridnega, poštenih staršev, sprejme trgovina z mešanim blagom na deželi. Naslov pri upravništvu. 1363

MOTORNO kolo «James», se proda. Via Filippo Corridoni 6, kovačnica. 1364

TRGOVSKI POMOČNIK izvežban v špecerijski in kolonijalni stroki, vešč slovenskega, italijanskega in nemškega jezika, išče službo, najrajše na deželi. Naslov pove goriška uprava «Edinosti». 1365

KRONE srebrne po L 2.05, goldinarje 5.50, 20 kronske zlate 92.— Via Pondares 6/I. 20

KROJAŠKI mojster Franc Janhuba, via Torricelli 7, se priporoča cenjenemu občinstvu. Delo solidno, cene zmerne. 1267

PRIZMATIČNE daljnoglede kupuje Giusto Hirsch, optik, 36 — via Mazzini 36 — Trst. 1300

MLEKARSKE stroje za popoln obrat proda Mlekarska zadruga v Zagorju pri Št. Petru. Cena po dogovoru. Vpraša se pri Ivanu Marinčič, Zagorje. 1320

KRAVA, 5 let stara, 7 mesecev breja, švicarske pasme, se proda. Šempolaj št. 13, Lupinc. 1336

SKLADIŠČE OGLJA, z velikim prometom, se proda radi selitve. Via Pietà št. 5, čevljar. 1354

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Zdravnik na razpolago. Dobra postrežba. Govori slovensko. Tajnost zajamčena. Slavec. Via Giulia 29. 968

GLASOVIRJE v vsakem stanju popravlja, uglašuje, kupuje in ceni. Pečar, Trst, Via Molino a vento 5, III. 7

†

Z neutolažljivim srcem javljamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da nam je naša ljubljena soproga in mati, gospa

Matilda Kogej roj. Bizjak

danes, v 49. letu svoje starosti, nenadoma umrla.

Pogreb nepozabne pokojnice se je vršil v sredo, dne 22. t. m., ob 4. uri, iz hiše žalosti na tukajšnje pokopališče.

POSTOJNA, dne 23. oktobra 1924.

Jernaj Kogej, soprog.

Mici, Slavko, Mirko, Ivan, Edko in **Lojze,** otroci.

IZREDNA PRODAJA NOGAVIC

omejena od danes 23. t. m. do 30. oktobra t. l.

Nekateri naši tipi, neprekosljivi v kakovosti in ceni.

(Vse blago je prvovrstno, brez pogreškov in v vsaki barvi)

NOGAVICE velika znamka „Öhler" prozoren mušlin s šivom — 6.50

NOGAVICE Chemnitz najprozornejši mušlin — 11.90

NOGAVICE mušlin-sukanec s šivom — 5.30

NOGAVICE Chemnitz v raznih barvah — 7.50

NOGAVICE mušlin-sukanec s šivom — 4.90

NOGAVICE najprozornejši mušlin — 8.30

NOGAVICE trpežna barva — 2.60

NOGAVICE najfinejša svila — 7.90

ÖHLER

JODOPARILLINA

„ŠIRITE EDINOST"

Vila z vrtom v Ljubljani (Mirje)

se proda za Din. 300.000. — Stanovanje takoj na razpolago. Ponudbe pod «Vila» na Aloma Company, Ljubljana, Jugoslavija.

GIUSEPPE SPECHAR - TRST

Via S. Caterina 7, vogal Via Mazzini

naznanja cenjenim odjemalcem, da je prejel

veliko izbero tu- in inozemskega blaga

za moške in ženske obleke po konkurenčnih cenah.

Specialiteta: ANGLEŠKO in ČEŠKO BLAGO. 10

PODLISTEK

W. Collins:

BREZ IMENA (15)

Roman.

«Ali se danes povrne?» je vprašala ter srdito pahnila od sebe stolico, katero ji je kapitan ponudil.

«Da,» je odgovoril kapitan namenoma kratkobesedno. «Pride ob dveh.»

«Peljite me proč! je zavpila in z divjimi kretnjami podila lase z obraza. «Peljite me proč, predno pride! V tem prokletem kraju ne bom premagala studa pred poroko z njim. Peljite me kamorkoli, samo da pozabim na vse to, sicer me bo konec. Dva dni miru — dva dni brez onega strašnega človeka, dva dni proč iz te ječe, dva dni kjerkoli v širnem svetu, dalеč od Albourgha! Vrnila se bom z vami in vzdržala do konca, toda privoščite mi dva dni počitka brez onega človeka in brez vsega; kar je z njim v zvezi! Ali čujete, vi zlobnež!» je zavpila ter ga razburjena stresla za rame. Dovolj ste me mučili, ne morem več prenesti!»

Samo eno sredstvo jo je moglo pomiriti in kapitan ga je takoj dobil.

«Skušajte se premagovati», je rekel, «da pojdite v teku ene iz Albourgh-a».

Izpustila je njegovo rame in se naslonila na steno.

«Poskušala bom», je rekla in lovila sapo, toda ni gledala vanj tako divje. «Ne boste se pritoževali nad menoj, v kolikor je to od mene odvisno». Segla je v žep predpasnika, da bi potegnila ven robec, toda ni ga našla. Kapitan ji ga je podal.

«Vi ste bolj usmiljeni, kakor sem mislila,» je rekla z mirnejšim glasom. Žal mi je, da sem bila tako ostra proti vam, zelo zelo mi je žal. Bodiva si zopet prijatelja. Jaz sem samo dekle, kapitan Wragge, samo dekle!»

Zadnje besede je izgovorila proseče, solze so jo oblile in podala mu je roko z gracijo in prijaznostjo srečnejših dni.

Molče je vzel njeno roko, jo trenotek stisnil ter ji nato odprl duri, da bi šla v svojo sobo. V njegovem obrazu se je održalo resnično sočutje. V prsih potepuha in sleparja je ona vzbudila ostanke njegovega boljšega jaza.

«K vragu z zajtrkom!» je vzkliknil, ko je stopila dekla. «Pojdi do hotela in naroči dvoupežno kočijo v eni uri.»

Velel je svoji ženi, naj se pripravi za pot, ter se podal na izprehod, da bi se pomiril.

Uvidel je, da se je Magdalenina želja dobro skladala z njegovim načrtom. Upraviteljica je imela tehtne vzroke odpotovati v Zurig, kakor hitro bi prejela zlagano vest o poslabšanju bratove bolezni, zakaj njen brat je imel nekaj premoženja, na katero so računali tudi drugi sorodniki. Toda če bi le najmanje slutila o razmerju Noela Vanstoneja z Bygrajevemi, tedaj bi se utegnila premisliti in ne bi odpotovala, ker so bili njeni denarni interesi pri Noelu Vanstoneju večji. Zato je bilo za sedaj najbolj umestno prikrivati upraviteljici novo razmerje. Najboljše sredstvo v dosego tega smotra je bilo začasna odsotnost iz Aldbourgh-a. Šel je v Sea-View-Cottage, da to pove Noelu Vanstoneju.

Noel Vanstone, ki se je izprehajal po vrtu, je bil neprijetno presenečen po tej vesti, toda kapitanov spretni jezik ga je kmalu prepričal, da bi utegnil malenkosten slučaj pokaziti tekom desetih dni njeh «pošteno prevaro».

«Ne povem vam, kam se podamo, in sicer iz dveh razlogov,» je nadaljeval kapitan. «Prvič ne vem niti jaz, kam pojdemo, in drugič ne more gospa Lecount izvabiti iz vas skrivnosti, če je ne poznate. Niti najmanje ne dvomim, da naju opazuje skrita za zavesami. Če vas vpraša, kaj sem vam hotel, recite mu, da sem se poslovil za nekaj dni, ker moja nečakinja potrebuje izpremembe zraku. Če ji morete na neprisiljen način dati razumeti, da ste name nekoliko nevoljni ter da ste pričeli dvomiti o moji odkritosrčnosti, tedaj boste zelo koristili našemu namenu. V štirih ali petih dnevih smo zopet tu in če bi se medtem kaj posebnega zgodilo, vam gotovo sporočim.»

«Ali mi ne bo gospica Bygrave nič pisala?» je vprašal s tožečim glasom Noel Vanstone. «Ali ne ve, da ste prišli sem, in vam ni nič naročila zame?»

«Kako sem mogel na to pozabiti!» je vzkliknil kapitan. «Pošilja vam zagotovila o svoji ljubezni.»

Gospod Vanstone je zaprl oči v blaženem zamaknjenju.

Ko jih je vnovič odprl, je bil kapitan že na poti domov.

Komaj je stopil Vanstone v hišo, je prišla gospa Lecount doli s svojega opazovališča, kjer jo je kapitan resnično zavohal. Ko je zvedela novico, jo je smatrala za gotovo laž in odhitela je zopet v svojo sobo, da še pazljivejše nadzoruje nasprotno vilo.

V njeno ne malo začudenje se je črez dobre pol ure pojavil pred vrati voz, na katerega so naložili prtljago. Prikazala se je gospica Bygrave ter stopila v voz, sledila ji je dama visoke postave, očividno je bila to gospa Bygrave, nato dekla, ki je stoje čakala. Nazadnje se je pojavil gospod Bygrave, zaklenil hišna vrata ter nesel ključe v neko bližnjo vilo, kjer je stanoval hišni gospodar. Ko se je vrnil, je pomignil dekli, ki se je napotila proti ubožnejšemu delu mesta; nato je stopil v kočijo, ki se je odpeljala.

Gospa Lecount je odložila kukalo s katerim je opazovala prizor s takšnim občutkom razočaranja, da jo je bilo kar sram. Čemu so šli Bygraveji proč, ji je bilo popolnoma nejasno.

Toda karkoli naj se je zgodilo z družino, dekla je ostala, in njene pomoči je pač potrebovala. Naglo je dela klobuk na glavo, pregledala je, koliko drobiža ima v žepu in šla je ven, da se seznani z dekletom.

V pritličju hiše, kjer je gosopd Bygrave ključe oddal, je vprašala po dekletovem bivališču. Kam je šel gospod Bygrave in koliko časa ostane zunaj, ni vedel hišni gosopdar nič povedati.

Nato je obiskala dekle pod pretvezo, da jo vzame v službo. Dekla je odgovorila, da je niso odpustili iz službe, ampak da ji že sporoče, kdaj naj spet pride. Gospa Lecount jo je dalje izpraševala in dvoje reči zvedela. Prvič, da je bila dekla preobložena z grobim hišnim delom, da bi bila mogla priti do tajnosti v garderobi gosipce Bygrave; ona je poznala samo gosipco Bygrave in njeno teto. Drugače, da je gospa Bygrave slaboumna, in se je njen mož bržkone sramuje in jo zato drži doma. Zatorej je peljala najboljša pot do Magdalenine garderobe preko slaboumne dame, ne pa preko nevedne dekle.

Za sedaj se je zadovoljila s tem. Obrnila je pogovor na druge stvari, da se ne bi izdala, ter odšla, ko se ji je zdelo, da je pustila dober vtis.

Učiteljišče v Tolminu. Ta mesec so se vršili vsposobljenostni izpiti na tuk. «slov.» učiteljišču za začasno nameščene učiteljske moči. Padla sta samo dva med njimi poznani tenente fašistovske milicije Sfiligoj iz Dobrovega v Brdih. Na namestitvenih odlokih je klavzula da morajo imeti učitelji spričevalo o vsposobljenosti, drugače, da se jim mesto odvzame. Pri Sfiligoju bo najbrže zadostovala sposobnost za tenente-ja milicije. Pri drugih njegovih kolegih pa niti odlično izpričevalo ne zaleže. — Trajajo pa še nadalje dopolnilni izpiti onih lanskih maturantov, ki niso napravili mature iz vseh predmetov. Teh jih je bilo precej, ker je bilo tudi precej navzkrižja med snovjo predelano v šoli in med programom državne komisije. Ta okoliščina je podkrepljena po dejstvu, da je večina padla iz lažjih predmetov kot so n. pr. prirodopis, risanje i. dr.

(Prememba ravnateljstva). Učiteljišče zapušča dosedanji predsednik rav. Jernej Calvi. Dasi bi mu imeli, pač radi sedanjih razmer in drugih izvenšolskih uplivov, mi Slovenci očitati marsikatero ostro in krivično postopanje proti nam kot n. pr. odpustitev kateheta Pavlina, premestitev Koršičeve v otroški vrtec in podobno, pa radi priznavamo izvanredno poučevalno sposobnost odhajajočega. Poučeval je italijanščino ter deloma latinščino in sicer s hvalevrednimi uspehi. Je pa tudi poučeval in objašnjeval polovico v slovenščini, ki si jo je tekom prebivanja med nami naučil v precejšnji meri s požrtvovalnostjo in uvidevnostjo, redko za ostale Italijane. — Ker je prof. Komac iz zdravstvenih ozirov odklonil ravnateljsko mesto, je bil imenovan za ravnatelja g. prof. Dominko. Ravno z rožicami mu, pri sedanjih razmerah ne bo postlano pri izvrševanju njegove nove in kočljive službe.

Iz tržaške pokrajine

Iz Tomaja. Redko slavnost bomo praznovali tukaj prihodnjo nedeljo, 26. t. m. Bivši naš župnik in dekan, sedaj v pokoju, častni kanonik g. Matija Sila bo imel dijamantno mašo — šestdesetletnico mašništva. Slavljenec je bil rojen v Povirju 17. febr. 1940, v mašnika posvečen pa 24. oktobra 1863.—

Vesti iz Istre

Prvega novembra v Dekane! Na dan Vseh svetih popoldne ob 4. bo imelo gasilno društvo prireditev, pri kateri nastopi tudi učiteljski zbor z izbranim sporedom. Podrobnosti bomo še javili; opozarjamo pa že zdaj vse ljubitelje lepe pesmi, da ne zamudijo te priložnosti, ki se jim ne bo več spet tako kmalu nudila.

Iz tržaškega življenja

Otrok padel s prvega nadstropja. 4-letna Eleonora Pangos, stanujoča v Škorklji št. 614, se je predvčerajšnjim popoldne v začasni odsotnosti matere skobacala na okno, pri katerem se je igrala. Ne zavedajoč se nevarnosti, se je deklica sklonila naprej, izgubila ravnotežje ter padla z višine prvega nadstropja na dvorišče. Zdelo se je, da se otroku ni zgodilo dosti hudega, zato ga mati ni nesla takoj k zdravniku; toda ker se je pozneje stanje deklice poslabšalo, jo je prenesla v mestno bolnišnico, kjer je zdravnik dognal, da ima mala Eleonora najbrž prebito črepinjo, pretresene možgane in druge notranje poškodbe. Sprejeli so jo v nevarnem stanju v kirurgični oddelek.

Smrtna nesreča v Grljanu. Na novi obrežni cesti, ki jo gradijo med Grljanom in Tržičem, se je včeraj zjutraj pripetila smrtna nesreča, katere je bil žrtev podjačač Josip Kogoj, star 36 let, stanujoč v Grljanu. Mož je odkopaval veliko skalo, ki je bila zarita v zemljo na strmini nad cesto blizu Grljana. Skala očividno ni tičala tako globoko v zemlji, kot se je zdelo, kajti nenadoma se je odrušila ter se zakotalila navzdol po strmini. To se je zgodilo tako nepričakovano, da Kogoj ni utegnil skočiti v stran; skala ga je podrla ter ga pomandrala. Nesrečni mož je obležal težko poškodovan. Tovariši so mu skušali na kak način pomagati, dokler ni dospel na mesto nesreče zdravnik rešilne postaje, ki je bil telefonično obveščen o dogodku. Ta je ugotovil, da ima Kogoj prebito črepinjo in številne druge nevarne poškodbe po vsem telesu. Po prvi pomoči je bil ponesrečenec prepeljan v mestno bolnišnico, kjer pa je popoldne podlegel poškodbam.

Vse pride zlikovcem prav. Predpreteklo noč so neznani zlikovci sneli raz vežnih vrat hiše št. 38 v ulici Conti okvirje s šipami, vredne kakih 100 lir.

Sumljiv tisočak. Predsinočnjim so policijski agenti aretirali v starem mestu 28-letnega Ivana Ljubominskega, rodom Rus, ker so našli pri njem tisočlirski bankovec, glede katerega ni mladenič hotel povedati, kje ga je dobil.

Književnost in umetnost

«RUSKE MASKE» V «FILODRAMMATICO»

V gledališču «Filodramatico» so pretekli četrtek otvorili kratko sezijo varijetetne vrste, ki bo trajala do konca tega meseca, z rusko družbo, obstoječo iz ruskih inteligentnih beguncev, nazvano «Ruske maske», ki predstavlja razne ruske tipe in običaje. Med njimi se najbolj odlikuje g.a Medvedova s svojo elegantnostjo in gibčnostjo v raznih plesih. Spored je dokaj zabaven in privablja vsak večer več občinstva. Imenitna točka je virač na harmoniko, ki z mojstrsko spretnostjo predvaja narodne in težje ruske skladbe. Tolmač skrbi s svojo duhovitostjo za živahno zvezo med občinstvom in odrom. Razne točke so zelo primerne za naše družinske ali intimne zabave na naših podeželskih odrih. Nocoj bo igral harmonist «Sarafana», pri naših ljudeh znano pesem, ki jo bo občinstvo lahko pelo ob njegovem spremljevanju.

Gospodarstvo.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA V TRSTU

(Via Raffineria št. 7) ima v zalogi:

Semena: Špinačo «Viktoria» in «Viroflay» po L 6.50 kg, zgodnji nizki grah, seme salatine, salate, radiča, čebulček za sajenje, solatno peso itd.

Detelje: inkarnatno, domačo in lucerno.

Trave: laško ljulko, francosko pahovko, mačji rep in travniško bilnico.

Umetna gnojila: 19% Tomaževo žlindro «Colameta», 40—43% kalijevo sol, rudninski superfosfat in kalijev cijanamid (apneni dušik).

Kmetijsko orodje: pluge, novodošle šape, okoličanske, istrske in kraške, trtne in drevesne škarje, štrpače, železne grablje, srpe itd.

Amerikansko lepivo za sadno drevje: Tree Stichy.

Krma za živino: pristne otrobi, debele in drobne, koruzno moko, klajno apno itd.

Ptičja krma: ogorščica (ravizon) luščeni oves in razne druge kmetijske potrebščine.

KNJAIŽEVNOSTP bf s èá

Agrarna reforma v Čehoslovaški republiki

Ozemlje, ki ga imajo v posesti Čehoslovaki, je bilo znano v predvojnem času v tujini kot ozemlje, kjer je razdelitev posesti bila v velikem medsebojnem kontrastu: veleposestniki z obširnimi latifundijami z ene strani in kmetski proletarijat razdeljen v neštevilnih malih posestvih. M. Buchenberger označa Češko v svojem delu konservativnih tendenc (Agrarwesen und Agrarpolitik) kot deželo, ki nam daje «klasičen primer na kontinentu absorbiranja male posesti od veleposestva, ker se temu ne upira noben zakon». In v resnici so imele dežele nekdanjega češkega kraljestva (t. j. današnja Čehoslovaška brez Slovaške in podkarpatske Rusije) po avstrijskih statistikah iz l. 1896 okoli 1.483.475 poljedelskih eksploatacij. Na to število pride 1.049.822 podjetij, katerih nobeno ni imelo več kot 2 hektarja (t. j. okoli 70% vseh poljedelskih podjetij) in niso zadostovala za prehrano svojih gospodarjev. Skupno niso zavzemala ta podjetja več kot 6.4% celokupne ozemeljske površine. Nasprotno pa so obsegala veleposestva po številu 351 — katerih vsako je bilo večje kot 2000 ha zemlje, — 26.3% celokupnega ozemlja t. j. z drugimi besedami več kot ¼. Na Slovaškem in v podkarpatski Rusiji je bilo to razmerje še bolj očividno.

Kakšne so bile socijalne posledice teh razmer? V prvi vrsti izseljevanje, bodisi začasno ali pa stalno. Število Čehov, ki živijo v tujini, presega 2 milijona; samo Združene države ameriške so jih naštele čez 1.200.000. Nezadostna množina zemljišč, ki je izvirala iz «monopolizacije zemlje», je bil glavni vzrok izseljevanja iz Slovaške in podkarpatske Rusije. Za čehoslovaško republiko, ki ima precejšnjo nemško in ogrsko manjšino, bi ne bilo novo število nižanje češkega in slovaškega elementa ravno od velike koristi. Manjši posestniki, ki so hoteli obdelovati zemljo in jo niso posedovali v zadostni meri, so bili prisiljeni najeti večje parcele s strani veleposestnikov. Pomanjkanje malih posestnikov in veliko število veleposestev je vedno slika slabega agrarnega položaja, ki ima za posledico še druge pojave: priseljevanje poljedelca v mesto, nemogočnost uslužbiti vse člane ene družine na istem posestvu, pomanjkanje novincev, nezadostnost trgovine, težkoče za plačevanje davkov v pokrajinah zadetih od izseljeniškega toka itd. Razširjanje intenzivnega obdelovanja v Srednji Evropi in potreba do večjega proizvajanja sta zahtevala, da se je število veleposestev skrčilo na korist srednjih in malih posestnikov. Slednjič moramo tudi upoštevati razširjanje demokratičnih idej in čuta socijalne nepravičnosti, ki so se zajedle počasi v poljedelski proletarijat, čut ojačen po dejstvu, da niso pripadali vsi veleposestniki — in to lepa večina — isti narodnosti kmeta.

Agrarne reforme — večinoma le delne — so se izvajale v različnih časovnih dobah in različnih evropskih deželah: v Rusiji 1882, v Angliji 1887 in 1892, na Norveškem 1903, na Danskem 1904, Švedskem 1904, Francoskem 1908, Španskem 1908, v Nemčiji 1886, 1890, 1900, 1904 in 1908. Samo bivša avstro-ogrska monarhija — katero so podpirali veleposestniki pri njeni zloglasni politiki — ni še nič poskušala. Načrt grofa Falkenhein l. 1893 je ostal le na papirju. Po prevratu t. j. po ustanovitvi čehoslovaške države so se Čehi oprijeli agrarne reforme. Kmetje in na splošno podeželski proletarijat — bodisi so li to agrarci ali pa socijalisti — so zahtevali, da se dvigne monopol na zemljo stopnjevaje. Vendar pa je čehoslovaška ustava, ki se je uresničila v l. 1919-21, z ozirom na agrarno reformo, zavrgla vse tendence ruskega boljševizma, kateri ni zasledoval v resnici progresivne reforme ampak pravo agrarno revolucijo s vsemi svojimi razdiralnimi posledicami.

Tedaj ni šlo za tem, da bi se razdelila veleposestva, ampak da bi se končalo z anormalnim stanjem in se razdelilo zemljišča v pravem razmerju med mala, srednja in velika poljedelska podjetja. Spraviti vsa poljedelska podjetja na eden tip, bi bilo absurdno in nasprotno vsem današnjim gospodarskim tendencam.

Pri poizkušnji za aplikacijo reforme so dali veliko posestev s 150 ha obdelane zemlje ali pa 250 ha različnega zemljišča enemu gospodarju. To ni «konfiskacija» ampak raje «omejitev pravic» posestnikov v kolikor se tiče možnosti prodaje, delitve, daje v najem ali obremenitvi njihovih nepremičnin. Država se zavaruje, da niso veleposestva ne prodana, ne razkosana, niti obremenjena brez njenega dovoljenja in mora tozadevno strogo paziti, vendar zamore posestnik svobodno upravljati svojo posest. Država pa ima pravico si vzeti zase posestvo po preteku preje določenih 6 mesecev ali pa ga razdeliti med one, ki so predvidevani v zakonu, vendar pa je ta način osvojitve zemljišča zvezan z odškodnino. Ne dela se pri tem nikakih razlik med dobrinami legalno pridobljenimi in veleposestvi, ki izvirajo iz konfiskacij nad dobrinami protestantskih plemičev 17. stoletja in katere so prejeli predniki današnjih lastnikov kot darove od avstrijskih cesarjev, ali pa ki so jih kupili od države za smešne cene. Razumljivo je, da ni mogoče določiti omenjene odškodnine na podlagi anormalno dvignjenih cen let 1918-22, ampak povprečnih cen let 1913-15, ki so vsled dobrega stanja čehoslovaške krone mnogo višje kakor v katerisibodi državi v Evropi, kjer so se uveljavljale različne agrarne reforme povojne dobe. Celo konservativne stranke so to dejstvo priposnale. Odškodnina se določa vedno osebno, pri čemur se upoštevajo kakovost zemljišča, pridelka in način obdelovanja v oni pokrajini, stanje stavb in kapitala uporabljenega od l. 1914. Zakonito zamore država poravnati te odškodnine takoj v celoti ali pa deloma, ali pa jih amortizirati s posredovanjem kake amortizacijske blagajne s tem, da plača 4% za obresti in najmanje ½% amortizacije. Vendar pa bi takojšnje izplačilo odškodnin zahtevalo prevelikih svot in bi fatalno zvišalo zaupno krožitev t. j. inflacijo, kar bi imelo kot posledico padec čehoslovaške valute in s tem bi bili oškodovani oni, ki naj bi prejeli gorenje odškodnine v taki valuti.

Država nima pravice si osvojiti vsa zemljišča kakega veleposestnika. Mora mu pustiti 250 ha zemlja (150, če so to sama polja) in se to število ha dvigne v gotovih slučajih na 500. Niti ni rečeno v zakonu, da se morajo vzeti zemljišča do 250 ha. To odvisi vse od potrebe države in obdelovalcev. Država ima pravico si obdržati osvojeno ozemlje (posebno še gozdove) ali pa ga razdeliti med male posestnike, one — ki nimajo sploh zemlje — male obrtnike, poljedelska udruženja, stavbena podjetja, občine in druge javne skupine. Zainteresiranci morejo bodisi najeti — bodisi kupiti potrebno jim zemljišče. Legijonarjem, ki so se tekom svetovne vojne bojevali na strani zmagovalcev, se daje v tem oziru prednost. Država skrbi, da se zvečajo posesti onih malih posestnikov, ki ne razpolagajo čez več kot 5 ha s tem, da jim da na razpolago toliko, kolikor je potrebno za prehrano njihovih družin. Zamore pa tudi ustvariti nove posestnike s tem, da preskrbi kmetskemu proletarijatu zadostnih zemljišč. Vedno pa skrbi — kolikor je možno —, da se zemljišča ne preveč kosajo in delijo v male parcele.

Vsakikrat kadar je treba razdeliti veliko posestvo, se ga razdeli na dele gotovega obsega, katere se potem najraje dajo v oskrbo starim kmetovalcem ali pa uslužbencem v takih podjetjih. Na tak način ostanejo priklenjeni na zemljišče vsi oni, ki so ga obdelovali in ga znali uveljaviti. Uslužbencem pa, ki so vsled reforme zgubili svojo službo, določa zakon gotovo odškodnino. Ne skrbi se slednjič samo za tem, da ne bi bile razne cvetoče industrije — ki odvisijo direktno od poljedelske proizvodnje — (sladkor, alkohol, mlečni izdelki itd.) ogrožene, ampak nasprotno, da se jim vzdrži še v nadalje — v kolikor je to mogoče — njihovo proizvajalno sila. Pogozdovana zemljišča, katera se ne smejo iz gospodarskih vzrokov kosati, prevzame država, ki ima le malo gozdov. Površine z manjšimi gozdovi se lahko prepustijo pokrajinam in občinam.

Površina vseh zemljišč zajetih od čehoslovaške države znaša 3,963.064 ha, od katerih odpade samo 1,229.588 ha na polja. Posestnikov, ki so morali odstopiti del zemljišč, so našteli 1730. Do konca l. 1923 je bilo razdeljenih približno 200.000 ha polja. V ostalem pa so različna pokrajinska sodišča dovolila, da smejo mali kmetovalci, ki so imeli razne dele zemljišč v najemu skozi 20 ali manje let, odkupiti te od pravih gospodarjev. Na ta način je 128.557 teh malih posestnikov kupilo 101.119 ha za skupno svoto 179,083.380 Kč. Koncem leta 1923 je imela država nakupljenih že okoli 100.000 ha gozdov. 140.000 ha zajetih zemljišč je bilo danih v najem za dobo 6 let manjšim posestnikom.

Agrarna reforma je pomagala že več deset tisočem malih posesninov na noge in je mnogo pripomogla h konsolidaciji države. Nikdo ni še do sedaj dognal, da bi se bodisi množina kakor tudi vrednost pridelkov zmanjšala. Nasprotno. Srečni, da posedujejo lastno zemljo, napenjajo kmetovalci vse sile, da bi dosegli čim več mogoče od svojega dela, kar jim ni posebno težko, ko imajo mnogo izvrstnih gospodarskih in kmetijskih šol v deželi.

V kolikor se tiče socijalnega vidika je agrarna reforma za Čehe velike važnosti. Njeni udejstvovatelji so pri tem računali na poljedelsko evolucijo. Zavrgli so neusmiljeno vse teorije, ki se niso nanašale na današnje gospodarske tendence. V reformi ne najdete sledu o idejah in tendencah, ki bi zamogle biti nevarnost za deželo. Odobril jo je ves narod, vsled česar je namenjena, da tvori enega glavnih stebrov mlade države. — **M. V-z.**

To in ono

Noblove nagrade

Svetovni časopisi ugibajo, katere osebe bodo letos tako zaslužne in obenem tako srečne, da dobijo Noblovo nagrado. A. Nobel se je rodil dne 21. 10. 1833 v Stockholmu na Švedskem. Izumil je dinamit in želatin, kar mu je prineslo veliko premoženje. Umrl je dne 10. 12. l. 1896 v San Remo ter zapustil v svoji oporoki glavni del dohodkov vsega svojega premoženja z naročilom, naj se obresti te precej velike vsote uporabijo za pet nagrad, ki naj se vsako leto razdele med zelo zaslužne osebe. Prve tri nagrade se naklonijo za najvažnejši izum 1. v kemiji, 2. v fiziki in 3. v medicini in fiziologiji. Četrta nagrada se podeli za poetičen ali znanstven spis v kateremkoli jeziku, ki se odlikuje po svoji globoki, idealni tendenci. Zadnjo nagrado, takozvano mirovno darilo, dobe pa one osebe, ki so se najuspešnejše trudile za povzdigo splošnega bratstva. V «Edinosti» z dne 2. oktobra t. l. smo priobčili imena onih mož, ki so bili do sedaj odlikovani za zasluge v leposlovni stroki. Naj sledijo na tem mestu oni, ki so odnesli Noblovo nagrado za zasluge na polju fizike in kemije:

Fizika:

1901. Röntgen Wilhelm Konrad (Nemec)
1902. Lorentz Hendrik Antoon in Zeeman Pieter (oba Nizozemca),
1903. Becquerel Henri Ant. in Curie Pierre in Marija roj. Sladovska (prva dva Francoza, zadnja rojena Poljakinja),
1904. Rayleigh Lord John William Strutt (Anglež),
1905. Lenard Philipp von (Nemec),
1906. Thompson Jos. (Anglež),
1907. Michelson Albert Abraham, (Amerikanec),
1908. Lippman Gabriel (Francoz),
1909. Marconi Guglielmo (Italijan),
1910. Waals Johannes Dietrich van der (Nizozemec),
1911. Wien Wilhelm (Nemec),
1912. Dalen Gustav (Šved),
1913. Kamergingh Onnes Heike (Nizozemec),
1914. Laue Max von (Nemec),
1915. Braag W. H. (Anglež),
1916. se ni oddala nagrada,
1917. Barkla Charles G. (Anglež),
1918. Planck Max (Nemec),
1919. Stark Johann (Nemec),
1920. Guillaume Ch. E. (Francoz),
1921. Einstein Albin (Nemec),
1922. Bohr Niels (Danec),
1923. Millikan Robert,
1924. ? ? ? ?

Kemija:

1901. Hoff Jakob Heinrich (Nizozemec),
1902. Fischer Emil (Nemec),
1903. Arrhenius Svante August (Šved),
1904. Ramsay Sir William (Anglež),
1905. Bayer Adolf von (Nemec),
1906. Moissan Henry (Francoz),
1907. Buchner Ed. (Nemec),
1908. Rutherford Ernst (Novozelandec, Anglež),
1909. Ostwald Wilhelm (Nemec),
1910. Wallach Otto (Nemec),
1911. Curie Maria (Poljakinja, glej pod Fiziko leto 1903),
1912. Grignard Victor in Sabatier Paul (oba Francoza),
1913. Werner Alfred (Švicar),
1914. Richards Theodor William (Anglež),
1915. Willstaetter Richard (Nemec),
1916. se ni oddala nagrada,
1917. se ni oddala nagrada,
1918. Haber Fritz (Nemec),
1919. se ni oddala nagrada,
1920. Ernst Walther (Nemec),
1921. Soddy Frederik (Anglež),
1922. Aston Francis William (Anglež),
1923. Pregl Fritz (Avstrijec, Nemec).
1924. ? ? ? ?

Račun od besed. Pravijo, da bomo morali nekoč dajati račun za vsako izgovorjeno besedo. To se bo zgodilo na onem svetu. Dejstvo pa je, da se nekaj podobnega dogaja danes tudi na tem svetu. Po nekaterih ameriških mestih so začeli nameščati k telefonskim aparatom posebne metre, ki vestno beležijo dolgost pogovora. Telefon. meter deluje na istem principu kot tisti, ki meri, koliko elektrike se porabi za luč in podobno. Vsak pogovor je zabeležen in rabitelj telefona mora v soglasju s tem plačati določeni znesek za rabo telefona. Dobra stran te novosti je v tem, da bo vezal otrobe na dolgo in široko, kar posebno po velikih mestih tako omejuje telefonsko službo. Treba bo torej dajati račun za vsako izgovorjeno besedo. Novi meter imenujejo «telekrometer». F. M.

DAROVI

V počeščenje spomina pok. Karle Ponikvar, daruje ga. Bak, trgovka pri Sv. Ivanu 10 L žen. udruženju istotam. Denar izročen blagajničarki.

O priliki poroke g. Silvo Grgič z g.čno Danico Race se je nabralo med svati v Herpeljah in Bazovici L 155. G. Jajčič je daroval L 5. Ker se nista tikala, darujeta gg. Gombač in Race vsak po L 5. Skupaj L 170. — Polovica nabranega zneska gre v prid magd. podružnici Šol. društva, polovica pa Dij. matici.

G. Riosa Ivan daruje za magd. podr. Šol. društva L 10. — Srčna hvala vsem!

V počeščenje spomina pok. Karle Ponikvar daruje g.a Bak, trgovka pri Sv. Ivanu, 10 L Žen. udruženju istotam. (Denar izročen blagajničarki).

Za šolsko refekcijo pri Sv. Jakobu je naklonilo Delavsko kons. društvo pri Sv. Jakobu mesečni prispevek od L 50; Čitalnica pri Sv. Jakobu enkratni prispevek L 50; Kristijan Stopar L 10, tvrdka I. Krže lonec za mast ter znani naši trgovci 10 kg masti. Nadalje je obljubljenih par vreč krompirja in par vreč fižola kakor tudi mleko iz mlekarne v Hrušici. Bog plati!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dop. Tolmin: Nabavite si boljše pero! Pa brez zamere!

Borzna poročila.

Ogrske krone	0.03	0·0310
avstrijske krone	0.0320	0.0330
češkoslovaške krone	68.40	68.80
dinarji	33.20	33.45
leji	13.—	13.50
marke	—.—	—.—
dolarji	22.85	23.05
francoski franki	120.—	120.50
švicarski franki	442.—	444.—
angleški funti papirnati	103.50	103.70
Benečijske (vojnoškodninske) obveznice		83.60

Odvajalno sredstvo
za odrasle in otroke
odvajalni: čokoladni bonboni
ARRIBA
v lekarnah po 50 cent.

POHIŠTVO moderno solidno
po znižanih cenah.
Oglejte si velika skladišča
M. STEINER d. z o. z.
TRST, Via Geppa 17 — Via Paulitana 1
(Piazza Stazione)
Embalaža in pošiljatve izven Trsta. Zaloge v prosti luki franco brez carine.

Zobozdravnik
dr. Lojz Kraigher
specijalist za bolezni v ustih in na zobeh
sprejema za vsa zobozdravniška in zobotehniška opravila
v Gorici, na Travniku 20 (Piazza della Vittoria 20
od 9-12 in od 3-5. 27

Zlato, srebro, krone, platin, zobovje
kupuje
Zlatarna Albert Povh
Trst, Via Mazzini 46 (25)

Popolnoma varno naložite denar v
LJUBLJANSKI POSOJILNICI
r. z. z o. z.
ki posluje
v novo preurejenih prostorih
Mestni trg 6 v Ljubljani Mestni trg 6
Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje
najugodneje 36/1
ter jih izplačuje takoj brez odpovedi. — Večje vloge z odpovednim rokom obrestuje po dogovoru.

PETE PODPLATI

PALMA
iz pristnega kaučuka. 32
„PALMA“ Trst, Via Coroneo 9.

Najstarejši slovenski denarni zavod.
Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omejenim poroštvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebianca štev. 19, I. n.
Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje
po 4%
večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.
Uradne ure za stranke od 9 do 13
Ob nedeljah in praznikih je urad zapr
Št. telef. 25-67. 8

Tovarniška zaloga nemških slamoreznic, 10 in 12 col, z verigo in brez verige.
Maks Križe - Postojna
trgovina z železom. (633)

Z vsem kar drugi kupijo, prodajo ali popravljajo, vas postreže vaša edina urarna in zlatarna
Piazza Garibaldi št. 2/I
Telefon 3-29
POVH ALOJZIJ

Steklene šipe
vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom. Cene zmerne. — Piazza Oberdan 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 17